

Motivy páchaní trestných činů mladistvých v Pardubickém kraji

Kateřina Ježková

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Ježková**
Osobní číslo: **H120154**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Motivy páchaní trestných činů mladistvých
v Pardubickém kraji**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti trestního práva zaměřujícího se na mladistvé a jejich delikventní chování.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníků.

Zpracování a vyhodnocení dat včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DANEK, Ján. Prevencia kriminality v prostredí detí a mládeže. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2007. ISBN 978-80-89220-94-6.

DIANIŠKA, Gustáv a Tomáš STRÉMY. Introduction to criminology. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-218-9.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 8071798134.

MACEK, Petr. Adolescence. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071787477.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. Mládež a delikvence. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771-X.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

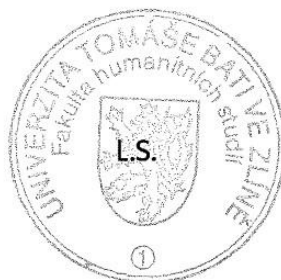
9. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..... 19. 2. 2015 .....

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o motivech páchaní trestných činů mladistvých z pohledu veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky. Věnuje se důležitým pojmům, které jsou legislativně ukotveny, a to zejména v zákoně č. 218/ 2003 Sb. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Delikventní chování mladistvých je celospolečenský problém, který neustále narůstá a zvyšuje se počet dětí, které páchají trestnou činností. Motivy, které vedou k páchaní trestné činnosti mladistvých, jsou různorodé, zejména snaha kompenzace s vrstevníky nebo upozornění na sebe sama.

Empirická část je věnována výsledkům kvantitativního výzkumu, který byl realizován prostřednictvím dotazníkového šetření u veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky. V závěru je uvedeno praktické doporučení.

Klíčová slova: trestný čin, mladiství, delikvence, trestní odpovědnost, provinění, kriminalita

ABSTRACT

This bachelor thesis discusses the motives of juveniles committing criminal offenses from the point of view of the public from the Pardubice region area and from the social pedagogy students. It describes the important concepts that are anchored in the legislation, especially in Act no. 218/ 2003 collection of law on Juvenile Liability for Unlawful Acts and Juvenile Justice and amending certain acts. Delinquent youth behavior is a societal problem that continues to grow and increase the number of children who commit crimes. Motives that lead to offending juveniles are diverse, particularly the attempts to match oneself with the behavior of peers or the need for attention. The empirical part is devoted to the results of quantitative research, which was conducted through a questionnaire survey among the public of the Pardubice region and social pedagogy students. In conclusion, the practical recommendations.

Keywords: crime, juvenile delinquency, criminal liability, offense, criminality

Mé poděkování především patří panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za odborné vedení bakalářské práce, jeho cenné rady a připomínky. Dále bych ráda poděkovala za cenné rady panu Prof. PhDr. Miroslavu Chráskovi CSc. Děkuji také mé rodině, za podporu a trpělivost po celou dobu mého studia. Poděkování patří i mým přátelům.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Kateřina Ježková

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A ZÁKLADNÍ POJMY	11
1.1 STAV ZKOUMANÉHO TÉMATU V LITERATUŘE	12
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	15
1.3 VZTAH K ZÁKLADNÍM POJMŮM	16
2 TRESTNÁ ČINNOST PÁCHANÁ MLADISTVÝMI	20
2.1 ZNAKY TRESTNÝCH ČINŮ MLADISTVÝCH	21
2.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ TRESTNOU ČINNOST	23
2.3 STRATEGIE PREVENTIVNÍHO OPATŘENÍ	25
3 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ SOUVISLOSTI TRESTNÝCH ČINŮ MLADISTVÝCH	28
3.1 TRESTNÁ ČINNOST A SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA	29
3.2 TRESTNÁ ČINNOST MLADISTVÝCH	31
3.3 ROLE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA PŘI PRÁCI S TRESTANÝMI MLADISTVÝMI	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 DESIGN VÝZKUMU	36
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	36
4.2 STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ	36
4.3 STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK A HYPOTÉZ	37
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	37
4.5 SBĚR DAT	38
4.5.1 Předvýzkum	38
4.6 ZPRACOVÁNÍ DAT	38
5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	39
5.1 OBECNÉ OTÁZKY	39
5.2 OTÁZKY ZJIŠŤUJÍCÍ MOTIVY PÁCHÁNÍ TRESTNÝCH ČINŮ MLADISTVÝCH	41
5.3 VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ	54
5.4 SHRNUTÍ ZÁVĚRŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A DISKUZE	58
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	65
SEZNAM TABULEK	66
SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Bakalářská práce je věnována motivům páchaní trestných činů mladistvých dle veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky. Delikventní chování mladistvých je celospolečenským problémem a jejich počet se neustále zvyšuje. V období mládí dochází k psychickým, sociálním a mravním změnám, které mohou vést k delikventnímu chování jedince. Touto problematikou se zabývají nejenom vědní obory, ale také laici a nemůžeme konstatovat, že je to fenomén, který by byl odstraněn. Otázkou zůstává, zda je delikventní chování dětí a mládeže problém pouze dnešní doby. Byly i dříve ve společnosti děti, kteří se chovaly delikventně?

Myslím si, že určitě ano, jenom jim nebyla věnována taková pozornost jako dnes. Naše generace žila podle určitého řádu, pravidel nebo zákonů. To alespoň vedlo k úspěšnému fungování skupiny nebo celé společnosti. Byli a jsou mezi námi lidé, kteří se konformnímu životu nepřizpůsobí. Buď nechtějí, nebo z určitých důvodů nemohou. Tito lidé ovšem jednají častěji na samé hranici se zákony. A buď jim to vyjde, nebo ne. Fakt je bohužel takový, že protiprávně a nepřizpůsobivě častěji jednají děti a mládež. V každé společnosti má osobnost jedince své postavení. Dětem by se už od počátku měla věnovat pozornost a dostávat se jim vhodná péče a výchovy, aby získávaly povědomí o tom, co je správné a co není.

V teoretické části bakalářské práce se věnujeme vymezení základních pojmů. Dále vymezujeme stav zkoumaného tématu v literatuře a vztah k sociální pedagogice. Ve druhé kapitole se věnujeme trestné činnosti páchané mladistvými, jejími znaky, faktory a strategii preventivního opatření. Ve třetí kapitole se již zaměřujeme na provázanost trestné činnosti mladistvých se sociální pedagogikou. Také se věnujeme roli sociálního pedagogika při práci s trestanými mladistvými.

Empirická část bakalářské práce je zaměřena kvantitativně. Hlavním cílem je zjistit názory veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky na motivy páchaní trestných činů mladistvých. Údaje jsou zjišťovány pomocí dotazníkového šetření.

Přínosem bakalářské práce by mělo být zjištění povědomí o páchaní trestných činů mladistvých z pohledu veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky a jejich odlišnost. Dále zjištění o tom, zda se lidé a studenti běžně setkávají s mladistvými delikventy a jak mohou přispět ke snížení delikvence ve svém okolí. Stěžejní otázkou také zůstává, zda by se měla snížit hranice trestní odpovědnosti mladistvých.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A ZÁKLADNÍ POJMY

Kriminální chování je datováno od doby, kdy se začala utvářet lidská společnost, s níž vznikaly i společenské normy. (Schelleová et al., 2004, s. 21) V první polovině devadesátých let neměl vývoj kriminality a delikventního chování v dlouhodobém srovnání obdoby. Od konce osmdesátých let do roku 1993 se trojnásobně zvýšil počet trestných činů mladistvých. V polovině devadesátých let se nárůst kriminality zastavil. Na vrchol se opět kriminalita dostala v roce 1999, kdy bylo spácháno 427 000 trestných činů.

Kriminalita nezletilých se v průběhu devadesátých let dostala na maximum. Nezletilí představovali 15% odsouzených. Přibližně třetina trestní činnosti mladistvých se skládá z majetkové trestné činnosti, a to z krádeže. Také je trendem násilná trestná činnost a páčání trestných činů pod vlivem alkoholu, drog či jiných omamných látek. V minulém desetiletí se specifickou trestnou činností stala prostituce mladistvých, obchod s pornografií a násilné trestné činy. Již několik let se vede diskuze na téma o možném snížení hranice trestní odpovědnosti na čtrnáct let a o zvýšení horní hranice výjimečného trestu odnětí svobody pro mladistvé nad patnáct let. Je mnoho argumentů o posunutí hranice a existují i výzkumy, podle nichž nebyly preventivní účinky formálních sankčních opatření vůči mladistvým pachatelům potvrzeny. Jako účinnější forma se osvědčuje zřizování speciálních trestních soudů pro mládež. Tyto soudy jim umožňují uplatňovat systém alternativních sankcí. (Macek, 2003, s. 110-111)

Páčání trestné činnosti je silnou známkou poruchy chování u jedinců v rozměru antisociálního chování závažného charakteru. Toto chování se projevuje porušováním norem ve společnosti v takovém rozsahu, kdy musí být sankcionováno podle předpisů trestního práva. Mnoho vědních oborů se zabývá projevy kriminálního neboli delikventního chování včetně jeho deskripce, příčin a ochrany i jeho podstatou. Můžeme vymezit například tyto obory: psychiatrie, patopsychologie, psychopatologie, psychologie, sociologie, etopedie jako jeden z mála oborů speciální pedagogiky. Kriminalita spadá do sociálně patologického jevu. Předmětem zkoumání delikventního chování je zjištění příčin a hledání ochrany před takovým jednáním. Dalším předmětem zkoumání dané problematiky je snaha předcházet delikventnímu chování jedinců ve společnosti a hledat možnosti a způsoby, jak napravit delikventní jednání. Náprava delikventního chování spočívá v pochopení důvodu delikventova chování, které vybočuje z rámce společenských norem. (Schelleová et al., 2004, s. 21)

Motivem páchaní trestné činnosti mladistvých může být především touha po určitém předmětu nebo snaha kompenzace s vrstevníky. Dalšími motivy mohou být: snaha kompenzace pocitů méněcennosti, vybíjení agresivity, mít pocit vlastní hodnoty nebo vzbuzení obdivu u vrstevníků. (Svoboda, Krejčířová, Vágnerová, 2001, s. 740)

První kapitola bakalářské práce obsahuje teoretická východiska. Popisuje stručné uvedení do problematiky. Vysvětluje základní pojmy související s tématem. Dále je stručně popsána literatura, ze které bylo čerpáno a byla pro bakalářskou práci zajímavá. Zabýváme se také vlastní úvahou vztahem tématu k sociální pedagogice. Pozornost věnujeme vysvětlením základních pojmů, které se vztahují k dané problematice. Základní pojmy, kterými se v bakalářské práci zabýváme, jsou: trestný čin, děti a mladiství, delikvence, trestní odpovědnost mladistvého, provinění, kriminalita.

1.1 Stav zkoumaného tématu v literatuře

V bakalářské práci byla použita česká, slovenská, cizojazyčná literatura. Také jsme čerpali z příslušných zákonů, které se k danému tématu vztahují. Ve stručnosti si představíme literaturu, která nás nejvíce zaujala, a byla pro psaní bakalářské práce přínosná.

Publikace *Adolescence* (Macek, 2003) se zabývá teoretickými přístupy k adolescenci, dále procesy a změny v adolescenci. Zaměřuje se také na sociální a psychosociální charakteristiky českých adolescentů v evropském srovnání. Věnuje se také současnému pohledu dnešní generaci dospívajících na počátku 21. století. Jednu podkapitulu věnuje samotnému delikventnímu chování a kriminalitě mladistvých, především z této podkapitoly jsme čerpali potřebné informace.

Dílo O. Matouška a A. Kroftové *Mládež a delikvence (2003)* je stěžejním zdrojem pro danou problematiku. Kniha se zabývá možnými příčinami struktury, programy a prevence kriminality mládeže. Z této knihy jsme především čerpali z kapitoly nároky práce s rizikovou mládeží. Popisuje se zde motivace a postoj pracovníka s rizikovou mládeží. Tato část byla zejména využita v podkapitole 3. 3., kde se zabýváme rolí sociálního pedagoga při práci s trestanými mladistvými. Dále jsme pracovali s kapitolou prevence kriminálního chování, která se zaměřuje na úrovně a strategie preventivních opatření a dále úlohy státu ke kriminálnímu chování mladistvých. Součástí knihy je také přehledný slovníček pojmů.

Autor Pavel Mühlpachr se v publikaci *Sociopatologie* (2008) věnuje situaci člověka na počátku třetího tisíciletí, sociální deviací a patologickými normami a chováním. Podrobněji se zabývá kriminalitou – specifickými znaky trestní činnosti mládeže, kriminalitou mladistvých a pozornost také věnuje novým formám kriminality.

Publikace *Základy kriminologie a trestní politiky* (Kuchta, Válková, 2005) je rozdělena na obecnou a zvláštní část. V obecné části se zabývá předmětem kriminologie, metodami, příčinami a vývojem kriminality, viktimologií, a sociální kontrolou kriminality. Ve druhé tzv. zvláštní části jsou rozebrány jednotlivé problémy kriminality. Jedna kapitola v této části se podrobně věnuje kriminalitě mládeže. Jsou zde vysvětleny základní pojmy, postoj společnosti, rysy, příčiny a vývoj kriminality mládeže.

Cílem knihy *Sociální práce v praxi* (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005) je přiblížit obor sociální práce v několika směrech. Obsahuje kapitolu - Sociální práce s rizikovou mládeží, ze které jsem čerpala. Popisuje hlavní typy rizik, dále uvádí instituce a služby, které se zabývají rizikovou mládeží. Představuje druhy programů pro ohrožené děti a mládež, kam patří intervence před vznikem delikventního chování, mimosoudní intervence a práce s odsouzenými. Zabývá se také efektivitou těchto programů.

Publikace *Epidemie delikvence* (Novotný, 2006) slouží jako zdroj nezbytných informací nejenom pro výchovné poradce, pedagogy, vychovatele, studenty, ale také přímo pro delikventy, aby měli šanci dohlédnout k principům svého jednání. Publikace popisuje, co vede k nárůstu provinování. Zabývá se také nefunkční rodinou, protože ta může být další příčinou páchaní trestného činu u dítěte. Popisuje typické anamnézy nezletilých a mladistvých provinilců. Dále popisuje převýchovu provinilců.

Další důležitou publikací pro danou problematiku je *Kriminologie* (Novotný, Zapletal et al., 2004), která se zabývá velkým množstvím současných kriminologických otázek, ať už významem věku a pohlaví pachatele, strukturou a stavem kriminality v ČR a vývojovými trendy. Dále se zabývá obětmi trestných činů, významem kriminologie pro legislativu a trestní politiku. Obsahuje také metody a techniky kriminologického výzkumu. Je zde popsána prevence kriminality. Publikace taktéž čerpá ze zahraniční literatury.

Z legislativních zdrojů jsou nejdůležitější *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*, ze kterého jsme citovali především základní pojmy vztahující se k trestné činnosti mladistvých.

Druhým legislativním zdrojem je *Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*. Zákon se zabývá odpovědností mládeže, která se dopustila protiprávních činů, jež jsou uvedené v trestním zákoníku. Ve věcech mládeže za protiprávní činy zákon ukládá opatření, postup, rozhodování a výkon soudnictví.

„Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů“.

Ze slovenské literatury jsme především čerpali z publikace *Prevenencia kriminality v prostredí detí a mládeže* (Danek et al., 2007) ve které jsou analyzovány podstatné souvislosti možností vzniku kriminality dětí a mládeže. V deseti kapitolách jsou popsány podmínky a souvislosti společenské podmíněnosti vzniku kriminality, příčiny a projevy sociálně – patologických jevů, agrese či delikvence všeobecně i v řadě dětí a mládeže. Velice přínosná byla podkapitola pedagogika a sociologie v projektu práce s mládeží.

Další důležitou publikací, která se zabývá teoriemi sociální deviace – pozitivními a dysfunkčními účinky deviace je *Kriminológia* (Ondrejko, 2011). Dále popisuje normy, sociální kontrolu, teorii deviace a toleranční limit. Kniha vymezuje základní pojmy v kriminologii. Zabývá se kriminalitou. Popisuje sociální podmíněnost kriminality a na konci věnuje kapitolu prevenci kriminality.

Po shrnutí podstatné literatury vztahující se k tématu bychom nadále přešli k další podkapitole. Budeme se zabývat vztahem tématu k sociální pedagogice. Například jak se trestné činy mladistvých váží k sociální pedagogice a s jakými oblastmi oborů se tato problematika potýká.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Páchání trestných činů mladistvých má blízký vztah k sociální pedagogice. Tento problém je závažným celospolečenským problémem, který se týká nejenom členů společnosti, ale vyžaduje pozornost odborníků z oblasti medicíny, sociologie, ekonomie, práva, pedagogiky a psychologie. Problematikou kriminality mladistvých se zabývají jak laici, tak vědci obory od počátku společnosti, a nemůžeme konstatovat, že je to fenomén, který je již odstraněn. Stále se objevují nové problémy související se vztahy ve společnosti, novými zákony a pohledy na bezpráví, závažnost a množství trestných činů a důsledcích nezákonné činnosti mladistvých. (Danek et al., 2007, s. 126) Pedagogika se zabývá možnostmi výchovného ovlivňování sociálně odchylného až škodlivého chování a v některých směrech se prolíná s kriminologií nebo na sebe navazují. Zvláště v oblasti výkonu trestu, kde pedagogické poznatky mohou ovlivňovat kriminální projevy, a tím jak motivovat kriminologické výzkumy, tak nařízení výkonu trestu a jeho účinky. (Svatoš, 2012, s. 21)

Trestná činnost mladistvých je v dnešní době trend, který má spojitost s vývojem společnosti, uspěchaného způsobu života a především má souvislost s nedostatečnou péčí v rodině. Pokud dítě nebo mladiství spáchají trestný čin, většinou k tomu mají určitý důvod. Na dítě působí mnoho okolních faktorů, které ho ovlivní v jeho delikventním chování. Například pokud dítě pochází z problémové rodiny, je hodně pravděpodobné, že bude mít sklony k delikventnímu chování. Toto chování se může vyvíjet z generaci na generaci. S danou problematikou souvisí také trávení volného času dětí a mladistvých. Pokud netráví volný čas smysluplným způsobem nebo se dostanou do špatného kolektivu, může to být další podnět k tomu, aby jednaly delikventním způsobem. S tímto faktorem souvisí práce pedagoga volného času. Domníváme se, že toto téma je v dnešní době hodně diskutované. Kriminalita mladistvých je trvalý jev, který se neustále stupňuje. Bohužel počet mladistvých pachatelů přibývá. Někteří to považují za způsob životního stylu, jiní si tímto chováním kompenzují své nedostatky nebo to považují za způsob řešení svých problémů. Podle našeho názoru je dnešní mládež hodně ovlivněna médii. Delikvence je dnes všude kolem nás, dá se říct, že se s ní setkáváme v každodenním životě. Mladiství jsou ovlivňováni především televizí a počítačovými hrami. Dle našeho názoru by laická veřejnost měla být více informovaná o této problematice. Například by mohly být realizované různé diskuze o tom, jak tomu zabránit a zda vůbec jde, aby se snížila kriminalita mládeže.

Ze zkušenosti praxe při studiu lze konstatovat, že mezi časté trestné činy mladistvých můžeme zařadit loupeže, sprejování domů a sexuální zneužívání. K výběru tématu nás vedly

nejenom okolnosti, které se dějí kolem nás, ale především praxe, která byla absolvována na okresním soudě ve Zlíně, konkrétně na středisku Probační a mediační službě. Zde byl umožněn přístup ke spisovým dokumentům mladistvých. Dále přítomnost u jednání probační úřednice s mladistvými pachateli. Tato profese je velice náročná, ale zajímavá a hlavně není stereotypní.

Po uvedení vztahu tématu k sociální pedagogice přejdeme na výčet základních pojmů. Vymezíme si vztah základních pojmů s motivem páchaní trestných činů mladistvých.

1.3 Vztah k základním pojmům

V této podkapitole jsou vymezeny nejenom základní pojmy, ale i další, které souvisí s danou problematikou. Rozlišujeme pojmy, jako jsou mládež, děti a mladiství, mladiství a dále mladý dospělý. Dále do této problematiky patří pojmy trestný čin, delikvence, trestní odpovědnost, provinění a kriminalita. S tím také bezpochybně souvisejí opatření ukládána mladistvým, výchovná omezení a práva mladistvých.

Trestný čin

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 13 uvádí: *Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.* (ČESKO, 2009, s. 29)

Mládež, děti a mladiství

Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se dle zákona č. 218/ 2003 Sb., § 2 **dítětem** rozumí: *Dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku.* (ČESKO, 2003, s. 1138)

Dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné. Pokud se dopustí činu jinak trestného, soud mu uloží opatření, která jsou potřebná k jeho nápravě. Těmito opatřeními se rozumí:

- a) výchovná povinnost,
- b) výchovné omezení,
- c) napomenutí s výstrahou,
- d) zařízení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,

- e) dohled probačního úředníka,
- f) ochrannou výchovu,
- g) ochranné léčení.

Za dítě je považován člověk od narození do patnácti let, který nemá trestní odpovědnost. Orgány činné v trestním řízení také používají označení nezletilý. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 315)

Mladiství

Dle zákona č. 218/2003 Sb., § 2: *Mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.*

(ČESKO, 2003, s. 1138)

Mladistvý je výraz, který je používán v souladu s trestněprávní úpravou. Věkové rozpětí je od patnácti do osmnácti let a ve srovnání s dospělými má sníženou trestní odpovědnost. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 316-317)

Mladý dospělý

Mezi mladé dospělé se řadí populace raně dospělých, tím se myslí léta od dosažení 18 let, bezprostředně následujících až do 24 let. Je to období, kdy končí adolescence a následuje věk sňateční. V tomto období jedinci začínají získávat první vlastní sociální zkušenosti a začínají se částečně stávat ekonomicky aktivními. U mladých dospělých se již kriminalita podobá kriminalitě dospělých. Vzhledem k neúplné sociální zralosti se preferují speciálně pedagogické prostředky ve vztahu k osobnosti pachatele a posouzení spáchaného kriminálního činu. (Schelleová et al., 2004, s. 30)

Delikvence

Typy jednání porušující sociální normy, které jsou chráněné právními předpisy a to včetně přestupků. S tímto pojmem souvisí také delikventní chování, které je charakterizováno stejným způsobem. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 315)

Trestní odpovědnost

Zákon č. 218/2003 Sb., § 5 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů uvádí: *Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.* (ČESKO, 2003, s. 1139)

Provinění

Proviněním se rozumí trestný čin, který je spáchán mladistvým.
(ČESKO, 2003, s. 1139)

Kriminalita

Soubor všech trestných činů definované zákonem, které jsou spáchané kýmkoli a to i osobou, která doposud není trestně odpovědná. (Matoušek, Kroftová, 2003. s. 316)

Dále se zabýváme teoretickými východisky související s pácháním trestných činů mladistvých.

Opatření ukládaná mladistvým

Účelem opatření, která jsou ukládaná mladistvým, je v první řadě vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého s ohledem na dosažený stupeň rozumového a mravního vývoje. Dále je důraz kladen na rodinnou situaci a prostředí, ve kterém žije, ochranu před škodlivými vlivy a snaha předcházet dalšímu provinění.

Druhy opatření:

- a) výchovná opatření,
- b) ochranná opatření,
- c) trestní opatření. (ČESKO, 2003, s. 1140 - 1141)

Výchovná omezení – soud může uložit mladistvému v přípravném řízení výchovné omezení, kterým se rozumí, aby:

- a) nenavštěvoval určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí,
- b) nestýkal se s určitými osobami,
- c) nezdržoval se na určitém místě,
- d) nepřechoval předměty, které by mohly sloužit k páchání dalších provinění,
- e) neužíval návykové látky,

- f) neúčastnil se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích,
- g) neměnil bez přechozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu,
- h) neměnil bez přechozího ohlášení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání.

Výchovná omezení musí být mladistvému uložena tak, aby mu nenarušovala jeho přípravu na budoucí povolání, co se týče plnění povinností, které souvisí se vzdělávacím programem školy nebo výkon zaměstnání. (ČESKO, 2003, s. 1119)

Práva mladistvého

Zákon č. 218/2003 Sb., § 42 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů uvádí: *Mladistvý má právo na zacházení, které musí být přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu.*

Mladistvý ze zákona musí mít svého obhájce a to do dovršení osmnácti let věku:

- a) od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu,
- b) ve vykonávacím řízení, rozhoduje-li soud pro mládež ve veřejném zasedání,
- c) v řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení, rozhoduje-li soud pro mládež ve veřejném zasedání. (ČESKO, 2003, s. 1155)

Po seznámení se základními pojmy zkoumané problematiky se nyní budeme zabývat trestnou činností páchanou mladistvými. Vymezíme pohledy na trestnou činnost páchanou mladistvými, dále bude zmínka o tom, jak se dnes vyvíjí delikventní jednání. Také se budeme zabývat tím, co ovlivňuje delikventní chování mladistvých. K závěru kapitoly si ujasníme nejčastější formy kriminality páchané mládeží.

2 TRESTNÁ ČINNOST PÁCHANÁ MLADISTVÝMI

Problematika delikventní mládeže je klíčovou oblastí, kterou se zabývají jak kriminologové, tak celá společnost. Existují dva pohledy na trestnou činnost páchanou mladistvými. Prvním pohledem je existence vyšší míry tolerance v situaci, kdy jsou pachatelé trestných činů děti. V tomto případě se bere ohled k jejich nezralosti a specifickým problémům během dospívání. Druhý pohled na problematiku je nárůst trestné činnosti mladistvých v posledních desetiletích, kdy se ve společnosti zvyšují obavy z kriminality, kterou páchají mladiství. Můžeme se setkat s represivnějším přístupem k mladistvým pachatelům, kdy důležitou roli hraje zjednodušený pohled, který je prezentovaný v médiích.

Určitý posun v přístupu k delikventnímu jednání mladistvých v trestním právu můžeme sledovat v průběhu historie. Ve starověku většina společností jednala s mladistvými delikventy stejně jako s dospělými. V první polovině devatenáctého století byly v Americe počátky reformních snah, které usilovaly o respektování specifik. Tato specifika souvisí s dětskou a juvenilní delikvencí, kdy by se mělo odlišně zacházet s touto rizikovou skupinou. Myšlenkou této reformy byla odpovědnost rodiče za chování dítěte. V případě, že rodič selže, stát zaujímá roli rodiče, kdy se snaží problém vyřešit. Dále existovaly reformy, které stavěly na tom, že u delikventní mládeže musíme brát ohled na psychický a sociální vývoj mladistvého. To vedlo k formování prvních speciálních úprav pro zacházení s delikventní mládeží na přelomu devatenáctého a dvacátého století v Evropě. Jednotlivé státy postupně zaváděly právní úpravy zvláštního přístupu k mladistvým delikventům. Dodnes mají vliv dva základní modely zacházení s delikventní mládeží. Prvním modelem je justiční, který nese myšlenku, že pachatel se sám na základě svobodné vůle rozhodne ke spáchání trestného činu. V tomto případě si za své jednání nese odpovědnost. Druhým modelem je sociálně-opatrovnický model, který klade důraz na zajištění blaha dítěte. Vychází z myšlenky, že delikventní chování mladistvých je ovlivněno sociálními, ekonomickými a psychickými faktory, tedy uložení trestu není řešením. Tudíž problémy mládeže, které by mohly ohrozit jejich vývoj, se musí analyzovat a „léčit“ a to bez ohledu, zda je uznán jedinec vinným nebo ne. Kuchta uvádí, že kriminalitu mládeže lze obecně považovat za nejzávažnější sociálně patologický jev, tj. porucha v chování mladistvých, která se projevuje v porušování trestněprávních norem. V průběhu psychosociálního vývoje v období dětství a dospívání dochází k poruše chování, na které má vliv mnoho faktorů. (Kuchta, Válková, 2005, s. 265-267)

Mezi nejčastější formy kriminality páchané mládeží patří majetková a násilná kriminalita. Nejčastější trestnou činností páchanou mladistvými je majetková kriminalita. Řadíme do ní především prosté krádeže, vloupání a kapesní krádeže. Od věku mladistvého se také odvíjí promyšlenost způsobu páchaní trestného činu. Především u kapesních krádeží, je se stoupajícím věkem promyšlený způsob krádeže, její náročnost a stupeň organizovanosti. Druhá nejčastější forma kriminality u mladistvých je násilná. Významným rysem způsobu páchaní tohoto druhu kriminality je stupeň brutality, skupinové páchaní, které může být pod vlivem alkoholu. Dalším znakem je také snížení věku pachatelů pod 14 let. Tento druh kriminality představuje především vyhrožování poškozené osobě a újmu na zdraví. Cílem pachatele je zastrašit poškozeného tak, aby nedošlo k oznámení na policii. Výtržnictví a mravnostní kriminalita patří mezi další formy páchaní trestných činů mladistvých. Ovšem do velice závažné formy trestné činnosti mladistvých řadíme trestnou činnost s rasovým a národnostním podtextem. Tento druh chování se projevuje verbálními útoky, což znamená slovní napadení a nenávisť k lidem odlišné národnosti, rasové nebo náboženské příslušnosti. Dále můžeme mezi tento druh chování zařadit také šíření nesnášenlivosti k odlišným národnostem v podobě šíření obrazových, zvukových a jiných nosičů informací. Další formou je drogová kriminalita. Jelikož v České republice není kriminalizováno zneužívání omamných a psychotropních látek, drogová kriminalita nastupuje v případě, že jedinec je nucen druhou osobou k tomu, aby užíval drogu. Jedná se především o šíření toxikomanie, nedovolenou výrobu a držení omamných a psychotropních látek ať už pro vlastní osobu nebo pro další jedince. (Porada et al., 2007, s. 171-172)

Od trestné činnosti páchané mladistvými nyní přejdeme ke konkrétním znakům trestných činů. Vymezíme si specifika trestných činů mladistvých, která se bezpodmínečně liší od dospělých pachatelů.

2.1 Znaky trestných činů mladistvých

Způsoby jakými mladiství páchají trestné činy, jsou výrazně ovlivňovány psychickým a somatickým vývojem, vlastnostmi a zkušenostmi. Mezi mladistvými pachateli a dospělými existují určitá specifika, ke kterým se řadí:

- předmět útoku je určen dle jiných hodnot než u dospělých,
- trestné činy většinou páchají se spolupachateli nebo ve skupině,

- nedokonalá příprava spáchání trestného činu a použití nevhodných nástrojů ke spáchání trestného činu,
- chování delikventů se vyznačuje neúměrnou tvrdostí s následkem devastace, ničení předmětů a znehodnocením zařízení,
- nedostatek schopností a vědomostí při páchání trestného činu,
- vliv alkoholu nebo jiných návykových látek, které zvyšují agresivitu, nekoordinovanost pohybů a nepřiměřené reagování na vnější podněty,
- více emotivní jednání než rozumové, kdy trestná činnost je většinou páchána vlivem momentální situace,
- přípravu a samotné spáchání trestné činnosti mladiství delikventi rádi šíří členům své skupiny,
- mladiství delikventi velmi často odcizují předměty, které jsou momentálně pro ně potřebné, nebo se jim zalíbí (př. auta, zbraně, oblečení, motocykly, alkohol, cigarety apod.),
- předměty, které získá skupina mladistvých trestnou činností, si rozdělí mezi všechny členy. (Mühlpachr, 2008, s. 130-131)

Novotný, Zapletal et al. uvádí, že jeden z typických rysů a projevů trestné činnosti mladistvých, je nedostatečná plánovitost přípravy trestného činu. Často činy páchají bez podrobně promyšlené přípravy. Důsledkem jsou náhodná místa, kde spáchají trestný čin, dále použití nevhodných prostředků, špatně načasovaná doba a nedokonalá konspirace. K tomu také patří potřeba mladistvých pachatelů svoji trestnou činností sdělit vrstevníkům nebo na veřejnosti, což vede k jejich následnému dopadení. Mladí delikventi se často nechají zlákat náhlou situací, podceňují vzniklé nebezpečí. Často u nich hraje velkou roli touha po dobrodružství a snaha změřit své síly a dovednosti. Trestná činnost se stává symbolem sebeprosazení. (Novotný, Zapletal et al., 2004, s. 380-382)

S trestnou činností mladistvých souvisí neadekvátnost jejich jednání. Toto jednání se projevuje snahou dosáhnout svých životních cílů formou společensky nepřijatelných prostředků. Mají nedostatek životních zkušeností a jejich jednání bývá mnohdy odporem proti světu dospělých s jejich normami a hodnotami.

Neschopnost odložit uspokojení svých potřeb na pozdější dobu nebo se některých potřeb vzdát je dalším důležitým znakem kriminality mladistvých. Delikventi chtějí rychle uspokojit své potřeby, aniž by čekali na vhodnější konstelaci podmínek. Nechtějí svůj záměr odkládat a upřednostňují tzv. „přímou akci“.

U delikventního chování dětí a mladistvých se musí počítat s vysokou mírou latentní kriminality. To znamená, že delikventní chování je mezi mladistvými rozšířeno, není to nic mimořádného, ale zřídka je takové chování oficiálně registrováno. Na základě výzkumů prováděných v USA je odhadováno, že kriminalita mladistvých pachatelů je čtyřikrát až desetkrát větší, než je oficiálně zaznamenáno ve statistikách. Můžeme vycházet z toho, že také v České republice je trestná činnost mladistvých, zejména pokud se jedná o méně závažné činy nebo činy jinak trestné, mnohem větší, než je uvedeno v oficiálních statistikách. Mezi pohlavím mladistvých pachatelů existuje značný rozdíl, a to nejenom v rozsahu, ale i v závažnosti páchaných deliktů. Chlapci se na páchaní deliktů podílejí výrazně ve větší míře než dívky. Dle struktury kriminality převažují méně závažné majetkové trestné činy, eventuálně činy jinak trestné, především krádeže. Činy závažné formy kriminality jako jsou např. vraždy nebo znásilnění, se vyskytují mezi mladistvými velmi zřídka. Vzhledem k celkovému zastoupení etnických minorit v dané společnosti, je dle údajů o registrované kriminalitě mladistvých, vyšší počet delikventů, než by mělo být. (Kuchta, Válková, 2005, s. 269-270)

Kriminalita páchaná mládeží se neustále zvyšuje. Vidíme to dnes a denně kolem sebe. Také se domníváme, že u chlapců je zaznamenán větší počet kriminality než u dívek. Od znaků, které specifikují trestné činy mladistvých, nyní přejdeme k faktorům ovlivňující trestnou činnost a jejich rozdělení. Zmíníme se i o příčinách delikventního chování.

2.2 Faktory ovlivňující trestnou činnost

Za základní faktory, které mají vliv na delikventní chování mládeže, považuje Kuchta následující:

- individuální zvláštnosti, které jsou podmíněny geneticky, chorobou, duševní poruchou nebo osobními dispozicemi,
- poruchy socializace v důsledku negativního působení blízkého sociálního prostředí (především rodiny, školy apod.), kulturního prostředí, subkultur, ale i neadekvátního užití formálních sociálních intervencí,
- psychické zvláštnosti, které jsou podmíněné věkem, projevy generačních protestů, odmítání autorit, vliv vrstevnické skupiny především v období pubescence a adolescence,
- demografické faktory,

- společenské změny a posuny hodnotových orientací jak celé společnosti, tak i subkultury mládeže,
- sociálně patologické jevy v menší míře závažnosti jako je např. alkoholismus, drogová závislost aj. (Kuchta, Válková, 2005, s. 279)

Většinou delikty nepáchají jednotlivci, ale dochází k nim v referenčních skupinách, neboť tyto skupiny ovlivňují vývoj osobnosti jedince v období pubescence a adolescence (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 83, In. Procházka, 2012, s. 168). K faktorům, které ovlivňují trestnou činnost, řadíme závadové (delikventní) party, vedle kterých současně existují i nedelikventní party. Vyplývá z toho, že pro vývoj jedince je důležité se identifikovat s referenční skupinou. Kriminalita páchaná mladistvými má mnoho příčin. Některé z příčin jsou více či méně důležité, a mají na sebe vzájemný vliv. Vymezíme si přehled příčin kriminality mladistvých, který vychází z práce Matouška a Kroftové (2003, s. 250). Primární příčiny předcházejí sekundárním. První příčinou je změna politického systému. Tato změna nese za následek, že je více kriminality páchané dětmi a mládeží, protože většina lidí začala podnikat, tudíž nemá čas na své děti. Také zaniklo mnoho institucí, které nabízely volnočasové aktivity pro děti, které se buď přeměnily anebo zanikly (Matoušek, Kroftová, 1998, In: Procházka, 2012, s. 168). Rodina je faktorem ovlivňující vznik, nebo potlačení delikventního chování. Jestliže rodiče zanedbají výchovu dětí, nevěnují jim pozornost, nepředávají dětem hodnoty, které jsou potřebné pro život, tak se dítě může stát delikventem následkem špatné výchovy. Ne vždy platí, že se dítě rodí s předpoklady pro delikventní chování, ale může se delikventem stát díky zanedbané výchově. (Jedlička, Kořa, 1998, s. 105, In: Procházka, 2012, s. 168) Dalším faktorem kriminality mladistvých je vytváření delikventních vrstevnických part. Tyto party tvoří subkultury, které jsou něčím specifické. Mohou se zaměřovat na násilí vůči jiným rasám. Kriminalitu páchají z důvodu nudy, potřeby peněz na drogy, gambling apod. Jednou z příčin kriminality je také nezaměstnanost. Většinou ji páchají lidé s nižším nebo základním vzděláním. Zamezit by se jí dalo tak, že by se zvýšila ziskovost hodnoty práce, než je kriminalita. Extrémní chudoba také vede ke kriminalitě. Je to prostředí, kdy vlastní rodiče postaví dítě na dráhu kriminálního. Nesmíme opomenout ani média. Média mají silný vliv na kriminalitu mladistvých. Především televize dává podnět chovat se delikventně. Dle statistik je násilných trestných činů méně než majetkových, ale přesto média zveřejňují větší procento násilných trestných činů. (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 96-108, In: Procházka, 2012, s. 169)

Kriminální a delikventní chování lze rozdělit na vnější a vnitřní příčiny. Do vnitřních příčin spadá psychopatie, psychóza, schizofrenie, mentální retardace, lehká mozková dysfunkce a pohlaví, kdy muži jsou rizikovější skupinou než ženy. (Hroncová, 2014, s. 18, In: Procházka, 2012, s. 169)

Podle Mühlepachra existují tři typické faktory pro mladistvé pachatele trestné činnosti:

1. dysfunkční rodina,
2. nízké vzdělání (základní, nedokončené, vyučení),
3. trestní anamnéza. (Mühlpachr, 2001, s. 73, In: Procházka, 2012, s. 169)

Schellerová člení základní kriminogenní faktory na endogenní a exogenní. Do endogenních faktorů patří genetické dispozice, čímž se rozumí soubor dědičných předpokladů. Exogenními faktory se rozumí vnější vlivy, které působí na jedince. Řadíme mezi ně vlivy školy, rodiny a širšího prostředí, do kterého spadá vliv vrstevníků, kamarádů až po vliv celé společnosti. Do exogenních faktorů lze také zařadit období prenatálního života ještě nenarozeného jedince. (Schelleová et al., 2004, s. 22)

K faktorům, které ovlivňují delikventní jednání, patří mnoho. A samozřejmě záleží na jedinci, protože u každého je jiná příčina a jiný vývoj jeho delikventního chování. S touto problematikou bezpodmínečně souvisí prevence, abychom buď zabránili vzniku tohoto jednání, nebo alespoň zmírnili jeho dopad. V následující podkapitole se věnujeme strategii preventivního opatření.

2.3 Strategie preventivního opatření

Kriminalita mladistvých je závažným celospolečenským problémem, který se dotýká nejenom členů společnosti, kdy jsou ohroženi na svých právech, ale má spojitost s odbornými oblastmi jako je medicína, sociologie, ekonomie, právo, pedagogika, psychologie atd. Touto problematikou se od počátku vzniku společnosti zabývají nejenom vědní obory, ale také laici a nemůžeme říci, že je tento negativní fenomén odstraněn. Spíš naopak, kdy ve společnosti stále vznikají nové problémy související se změnou vztahů ve společnosti. Dále tyto problémy mají spojitost s inovacemi zákonů a pohledy na bezpráví, také se změnami trestných činů a to především v jejich druzích, charakteru, závažnosti, množství, v samotných příčinách, motivaci a důsledcích nezákonné činnosti mladistvých.

V oblasti zkoumání problematiky kriminality mladistvých je jedna z nejdůležitějších oblastí snaha odstranit nebo alespoň zmírnit počet výskytu tohoto nežádoucího jevu a to formou

prevence. Prevenci můžeme rozdělit na primární neboli všeobecnou, sekundární – selektivní a poslední je terciární, která se nazývá také indikovaná.

- Primární prevence se zdá nejefektivnější, ale na druhou stranu je složitým způsobem, kterým se dá předcházet delikventnímu chování. Primární prevence se označuje také jako všeobecná a to z důvodu, že se zaměřuje na celou populaci, popřípadě na rozdílné skupiny. Cílem primární prevence je předcházet delikventnímu chování dítěte, výchovně ne něj působit a to tak, aby z něho vyrostl člověk, který bude respektovat a řídit se zákony a normami ve společnosti.
- Sekundární prevence neboli prevence selektivní se soustředí na jedince, u kterých se již vyskytl sociálně-patologický jev. Tento jev naznačuje přímý nebo nepřímý vývin delikventního chování. Je časté, že u mladistvého je patologický vývin v sociální oblasti tak pokročilý, že rodina zahájí nebo přijme intervenci ze strany psychologa v době, kdy chování mladistvého je již nezvladatelné. V mnoha případech se rodina ospravedlňuje a hledá vinu u druhých, tudíž není ochotná změnit přístup k výchově. V některých případech je uskutečňování sekundární prevence náročné i ve zjištění negativního působení teorie labelingu, což znamená ztotožnění jedince s delikventní populací. Jinými slovy neodborné a subjektivistické nálepkování jedince.
- Terciární prevence neboli prevence indikovaná. Uskutečňuje se formou nařízené nebo ústavní výchovy v diagnostických centrech nebo v ústavech ve výkonu trestu odnětí svobody. Terciární prevence se soustředí na zamezení recidivy delikventního chování, to znamená, že jedinec se již vyskytl v nepříznivé a těžké situaci. Tato situace je v takovém stádiu, kdy náprava v přirozeném prostředí je již nemyslitelná a nebezpečná pro společnost. Speciálním druhem terciární prevence je penitenciární péče o mladistvé, které jsou odsouzeni k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. (Danek, 2007, s. 126, 130-131)

Novotný uvádí také prevenci podle obsahového zaměření a tou je prevence sociální, situační a viktimologická.

- Sociální prevence je široká oblast, která zahrnuje sociální kriminogenní faktory a jejich překonávání či neutralizaci. Dále se zaměřuje na sociální kriminogenní jevy, jakými mohou být např. alkoholismus, prostituce, záškoláctví, extremistické skupiny, vliv médií apod., které mohou mít kriminogenní vliv. Média hrají určitou roli v sociální prevenci. Mají vliv na společnost, zejména na děti a mládež a to tím, jakou formou podávají obraz kriminálního chování.

- Situační prevence odstraňuje kriminogenní situace, dále zmírňuje příležitosti ke spáchání trestných činů a zaměřuje se na dopadení pachatele. Situační prevence působí zejména u tzv. pouliční a majetkové kriminality (krádeže aut, motocyklů, vloupání, vandalismus aj.) a u některých forem násilné kriminality (loupeže, znásilnění aj.). Opatření, která jsou ukládána situační prevencí, jsou:
  - zvýšení ochrany objektů, osob a věcí
  - přemístění ohrožených věcí na bezpečnější místo
  - ztížení přístupu k prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu
  - zmenšení očekávaného prospěchu z trestného činu a zvýšení rizika pro pachatele
  - zlepšení dohledu nad lokalitou.
- Viktimologická prevence se zabývá tvorbou preventivních programů. Překrývá se s prevencí sociální a situační. Zaměřuje se především na potencionální a skutečné oběti trestných činů. Věnuje se ochraně osob, které jsou ohroženy trestnou činností. Zabývá se obecnými a speciálními zásadami těchto osob. Zaměřuje se na osvětovou a poradenskou činnost. Osvětová činnost se zabývá poučením o tom, jak se lidé mají chovat, aby sebe nebo svůj majetek nevystavovali nebezpečí napadení. Dále pak, jak se zachovat před útokem, při útoku a po něm. (Novotný, 2004, s. 172-188)

Prevence je velice důležitá. V rámci prevence delikventního chování existují probační programy, kterých se děti a mládež účastní v rámci povinné školní docházky. Tyto programy provádí pracovníci probační a mediační služby. Snahou je zabránit, aby k takovému chování nedocházelo. A pokud již delikventní chování nastalo, jde o zmírnění následků a zabezpečit ochranu pro společnost. V další kapitole navážeme na sociálně pedagogické souvislosti trestných činů mladistvých. Například jak souvisí sociální pedagogika s trestnou činností z obecného pohledu nebo role sociálního pedagoga při práci s trestanými mladistvými.

3 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ SOUVISLOSTI TRESTNÝCH ČINŮ MLADISTVÝCH

Kriminalita ve společnosti představuje vážný fenomén, který je překážkou ve vztazích mezi lidmi a jejich společné spolupráci. Vznik kriminality je určitým projevem neúcty mezi jednotlivými lidmi, poruchou empatie a nárůst egoismu. Potřeby a zájmy ostatních lidí nejsou vůbec podstatné pro ty, kteří páchají trestné činy. Z teoretického hlediska je velmi důležité zabývat se otázkou vzniku kriminality a její realizaci. V každé společnosti jsou nastaveny hodnotové normy, morální normy a zákonné ustanovení, podle kterých se má řídit společenský život a mezilidské vztahy. Z pohledu vzdělávání a výchovy má prostředí zřetelný vliv na formování osobnosti. Prostředí působí na formování osobnosti kvalitou života, hodnotovou orientací, úrovní respektované morálky, tolerancí, vztahy s lidmi, hodnocením jedince z hlediska přínosu pro společnost, péče a starost o občany po všech stránkách, respektování názorů ostatních jedinců atd. Všechny jevy děti a mladiství pozorně sledují, porovnávají je s poznatky, které se učí ve škole. Významnou úlohu v životě dětí a mladistvých mají rodiče a škola, protože s nimi tráví většinu svého času. Musíme si uvědomit, že jako prevence kriminality je důležité uspořádat prostředí, funkční systém a důstojné začlenění dítěte nebo mladistvého do jeho struktur. Kdy začínají sklony k delikventnímu chování? Pokud není prostředí, ve kterém dítě či mladistvý vyrůstá dostatečně zabezpečeno, chybí hodnotová orientace a celková struktura, dále pokud děti nebo mladiství nejsou respektováni v oblasti jejich práv nebo názorech. Mezi dětmi a mládeží musí být uplatňování spravedlnosti na stejné úrovni, to je další z aspektů preventivního opatření. V tomto směru jsou jasně dané normy, dle kterých se všechny děti a mladiství posuzují a hodnotí na stejné úrovni. V procesu vzdělávání se u dětí a mladistvých rozvíjí asertivita a sebedůvěra, která je nedílnou součástí komunikace s druhými lidmi. Vyšší vzdělání a kvalitnější výchova vede k menší pravděpodobnosti páchaní trestných činů a zbytečných rozporů mezi lidmi. Předpokladem pro rozvoj vzájemného chápání a respektu mezi lidmi je důležité prostředí, ve kterém jsou děti a mladiství vychováni, které se musí vyznačovat empatií a vzájemnou úctou. Důležité postavení a vzory pro děti a mladistvé mají rodiče a učitelé. Musejí je vést tak, aby objektivně pochopili společenskou realitu, dále jak se vytváří hodnoty ve společnosti, a aby znali míru zodpovědnosti a souvislosti společenských změn. (Danek, 2007, s. 8-11)

V sociální práci jsou podstatnější propojené druhy rizikových chování než účast na chování, které společnost považuje za obvyklé. Do syndromu rizikového chování v dospívání řadíme tři zásadní oblasti, kterými jsou:

1. zneužívání návykových látek,
2. negativní jevy v oblasti psychosociální – např. agrese, delikvence, kriminalita, suicidální (sebevražedné) chování, úrazy,
3. poruchy reprodukčního zdraví – vedení předčasného pohlavního života. (Matoušek, 2003, s. 348)

Kriminalita mládeže a nejenom ta, je vždy pro společnost nebezpečná. Pro děti je už od narození důležité rodinné zázemí a kvalita výchovy, protože zde z větší části bývají zárodky problémového chování. Sociální pedagogika má spojitost s delikventním chováním dětí a mládeže. Například práce pedagoga volného času, který dbá na využití volného času dětí. Měl by být efektivně využit, aby se předcházelo rizikovému chování dětí a mládeže. V následující kapitole se budeme zabývat tím, jak se trestná činnost váže k sociální pedagogice.

3.1 Trestná činnost a sociální pedagogika

Sociální pedagogika a sociologie mládeže tvoří zázemí sociální práce s mladistvými. Následně si vymezíme tři stupně sociálních problémů mladistvých, které umožňují rozlišit právě sociální pedagogika a sociologie mládeže:

1. Problémové chování mladistvých se prolíná se sociálními problémy mladistvých. Do této skupiny zařazujeme mladistvé delikventy, mladistvé násilníky, vandaly pohybující se v gangech nebo bandách. Dále mladiství, kteří jsou závislí na alkoholu či drogách. Za problémové chování se také považují subkultury mladistvých jako například anarchisté nebo skinheadi, které ve společnosti často budí pozornost.
2. Sociální problémy mladistvých dále vznikají v kontextu sociálních problémových situací. Prostor pro zdravý osobnostní vývoj mladistvých je objektivně společností zužován. Do této skupiny spadají nezaměstnaní mladiství, mladiství cizinci, mladiství se sníženou schopností učit se, tělesně a mentálně postižení mladiství, mladiství žijící v regionech, kde mají ztížený přístup ke vzdělání a volnočasovým aktivitám.

3. Typické pro vývojovou fázi mladistvých nemusejí být jenom sociálně problémové situace, ale každodenní problémy, vznikající při běžném životě. Každodenní problémy vznikají jako reakce na problémy v rodině, ve škole nebo v práci. Dále jako reakce na důležitá životní rozhodnutí, kterými může být například volba povolání nebo volba životního partnera. Do této oblasti také spadá ztráta perspektivy a orientace, což může vést k sebevraždě mladých lidí, dále problémy v partnerských vztazích.

Subjekty sociální politiky mají ve svém poslání posilovat mladé lidi, což znamená, aby získali nejenom schopnost řídit zájmy a potřeby v oblasti dětí a mladistvých, ale aby s nimi dokázali vytvářet projekty. Tyto projekty by měly projevit sociální solidaritu vůči sociálně a kulturně slabším skupinám ve společnosti. Tato problematika je třeba podložit výzkumem, jak se dnešní mládež rozvíjí v oblasti politiky, jak je schopna využít svůj volný čas s přihlédnutím na kulturní tradice, dále sektor rozvoje dobrovolnictví, ve kterém by se pohybovali občané, kteří byli na okraji společnosti jako například bývalí bezdomovci, lidé závislí na drogách, nezaměstnaní. (Danek, 2007, s. 42-43)

Dianiška ve své publikaci uvádí, že kriminologie je multidisciplinární. Podporuje myšlenku, že delikvence má sociální a osobnostní aspekty. Ale váže se také k filozofickým, etnickým, psychologickým, pedagogickým, ekonomickým a jiným aspektům. Následně si vymezíme spojitost pedagogiky a kriminologie. Pedagogika je vědou zabývající se vzděláním a odborné přípravy. Pro lepší představu si v následující tabulce ukážeme návaznost pedagogiky a kriminologie.

Pedagogika	Kriminologie
Vzdělání a odborná příprava pro rozvoj osobnosti.	Vzdělání jako prostředek resocializace pachatelů.
Vzdělání a odborná příprava pro děti, mládež a dospělé vyžadující speciální péči.	Účast na vzdělávání a odborné přípravě delikventů.
Pedagogická regulace problémových jedinců v běžných stresujících situacích.	Poskytování postpenitenciární péče.

(Dianiška, 2009, s. 15-17)

Delikventní chování mladistvých je založeno na mnoha okolnostech. Může být způsobeno různými sociálními problémy, jako je například špatné rodinné zázemí. Dále s takovým chováním mohou souviset problémy ve škole nebo snížená schopnost učit se a mnoho

dalších. V dnešní době pro mladistvé není problém vymyslet plán a sehnat si pomůcky k tomu, aby mohli trestný čin spáchat. Samozřejmě na takové chování mají vliv média. Dnes a denně se delikventní až kriminální chování objevuje ať už ve filmech, hrách nebo na sociálních sítích. Pro mladistvé je snadné takové jednání napodobit. V následující podkapitole se budeme zabývat konkrétně trestnou činností mladistvých. Také vymežíme služby, které poskytují pomoc nejenom mladým delikventům, ale i jejich rodinám.

3.2 Trestná činnost mladistvých

Současná světová psychologie a podíl vlivu dědičnosti na vývoji osobnosti je hodně diskutované téma. Nejvíce je prozkoumaná problematika dědičnosti inteligence a nejméně otázky týkající se osobnostních rysů. Sklon k neadekvátnímu až kriminálnímu chování může mít za příčinu poškození mozku (př. porodní komplikace, úraz atd.). Také invalidita nebo jiná odlišnost biologické konstituce může být podnětem k abnormálnímu nebo sociálně patologickému chování. Tito jedinci jsou frustrováni svými potřebami a své potřeby mnohdy uspokojují kriminálním způsobem. S kriminalitou mají také spojitost biologické determinanty jako je například reakce jedince na alkohol či drogy, kde reakce jedinců je individuální povahy. Nejvíce nebezpečná reakce je agresivita, která směřuje často k trestné činnosti mládeže. Dle odborníků humanitních profesí v současné době dochází k urychlování biologického zrání jedinců, kdy dochází ke střetu psychické a sociální nezralosti. To znamená, že psychicky a sociálně nevyzrálí jedinci nejsou schopni ovládat své fyzické a sexuální potřeby, a tím se dostávají do střetu s trestním právem. S delikventním chováním se pojí beze sporu psychické charakteristiky jedince. Výzkumy neustále dokazují, že mladí delikventi mají oproti nedelikventní populaci nižší intelektovou kapacitu, to má také spojitost se zanedbanou výchovou. Jedinci s nižším intelektem nemají takovou schopnost poradit si s vyřešením náročné situace, a tak jednají společensky nepřijatelným způsobem. Rodinné prostředí má veliký vliv na asociální či antisociální chování mladého člověka. Obecně se dá konstatovat, že nestabilní rodinné zázemí vede k předpokladu, že dítě bude mít sklony ke kriminálnímu chování. Proto je velmi důležitá kvalita rodiny, plnění fyzických a duševních potřeb dítěte postupně s přibývajícím věkem, dále rozvíjení schopností dítěte a snaha tlumit negativní sklony. (Novotný, 2004, s. 389-391) Pokud se z dítěte nebo mladistvého stal delikvent, je nutná pomoc. V České republice existují služby, které pomáhají nejenom mladistvým delikventům, ale i jejich rodinám.

Matoušek vymezuje služby pro rizikové děti a mládež, kterými jsou:

1. Kurátor pro děti a mládež,
2. Diagnostické ústavy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy pro mládež,
3. Střediska výchovné péče,
4. Projekty podporující vzdělávání a uplatnění na trhu práce,
5. Nízkoprahová komunitní centra. (Matoušek, 2007, s. 86 – 87)

Psychika velmi ovlivňuje jedince. A pokud má dotyčný snížený stupeň inteligence, je zde větší pravděpodobnost k páchání trestných činů. I přesto si nemyslíme, že páchají trestné činy jenom mladiství se sníženou inteligencí nebo s nízkým vzděláním. Není vyloučené, že například student vysoké školy nemůže spáchat trestný čin. V poslední podkapitole si vymezíme roli sociálního pedagoga při práci s trestanými mladistvými. Dočteme se například jakými osobnostními rysy, by se měl profesionál vyznačovat.

3.3 Role sociálního pedagoga při práci s trestanými mladistvými

Pro tuto podkapitulu čerpáme zejména z jedné publikace, která nejlépe vystihuje problematiku role sociálního pedagoga při práci s trestanými mladistvými. V následujícím textu tuto publikaci Mládež a delikvence od Matouška a Kroftové parafrázujeme.

Riziková mládež je pro veřejnost a pro většinu médií problém, ke kterému se stavějí velmi odmítavě. Na druhou stranu existují lidé, kteří se k této problematice nestaví negativně a rizikovou mládež přijímají a mají pro ni pochopení. K výkonu profese s rizikovou mládeží je třeba určité motivace. V pomáhajících profesích obecně, je důležité, aby profesionálové měli silnou složku rodičovské osobnosti zejména pak mateřská složka osobnosti, která je i u mužů, a dává podnět k pomáhajícímu, podpůrnému postoji. Z výzkumů je zjištěno, že mnoho lidí, kteří pracují v pomáhajících profesích, zažila v dětství nebo mládí nějaké trauma, a proto mají patrný vztah k jejich profesi. Dalším důvodem výběru pomáhající profese může být to, že rodiče určitým způsobem selhávali v rodičovské úloze, anebo byli vážně a dlouhodobě nemocní. Pokud se některý člen z rodiny dopustil kriminálního činu a zanechalo to následky na celé rodině, je to další důvod výběru pomáhající profese, především pak s trestanými mladistvými. U většiny profesionálů je volba povolání určitým způsobem jak kompenzovat minulé nebo aktuální trauma. Je zjištěno, že lidé pracující v pomáhající profesi mají v průměru horší osobní stabilitu, častěji u nich dochází k psychiatrickým problémům, je u nich zvýšená sebevražednost, závislost na alkoholu nebo

jiných návykových látkách než jedinců, kteří pracují například v úřednických nebo technických oblastech. Pomáhající profese může být také „zděděna“. V některých rodinách z několika generací pochází velmi dobří pedagogové, psychologové, sociální pracovníci nebo lékaři. Dalším faktem je to, že k pomáhajícím profesím mají blízký vztah lidé křesťansky orientovaní. Pokud tito lidé pracují s rizikovou mládeží, může se stát, že těžko akceptují právě způsoby delikventního chování mladistvých, protože jejich špatné chování je ukryto v nevědomí. Motivačním faktorem k výkonu této profese může hrát významnou roli věk. Lidé kolem čtyřiceti let se určitým způsobem vrací zpět a mohou se setkávat s klienty, ve kterých vidí sebe sama jako mladého muže či ženu, to přináší překvapivý zážitek. Práce s rizikovou mládeží je určitá směs motivů, které mohou být neproblémové nebo problémovější, uvědomované nebo neuvědomované, některé mohou usnadňovat práci s mládeží a jiné zase komplikovat. K výkonu této profese je velmi důležité, jak se motivy promítají v chování profesionála ke klientovi. Pro výkon profese je potřeba výcvik, který se neobejde bez zpracování pracovníkem motivace a bez analýzy přímých zkušeností práce s klienty především v prvních letech. Účinné by bylo, pokud by tento výcvik probíhal už při vzdělávání a měl by pokračování po vstupu do praxe. Zatím to u nás zaměstnavatelé nevyžadují, takže je to záležitost založená individuálně na každém pracovníkovi.

Dále si vymezíme optimální osobnostní rysy, kterými by se měl pracovník vyznačovat s prací s mladistvými delikventy:

- flexibilita – pracovník má širokou škálu reakcí a neřídí se výhradně jenom pravidly,
- osobnost zralá, dostatečně ovládající svoje potřeby a dobře vnímá potřeby druhých,
- integrovaný a čestný,
- člověk dobře usuzující,
- schopnost jednat zdravým selským rozumem, zvláště pak v situacích, kdy nejsou daná jasná pravidla,
- vyznávat hodnoty, které jsou v souladu s programem,
- odpovědnost,
- člověk přiměřeně sebevědomý,
- rozvážně reagovat,
- respektovat hranice, které jsou dané jinou autoritou,
- velmi dobrá komunikace,
- člověk stabilní, tolerující frustraci,
- otevřený a čestný,

- předpověditelný,
- člověk přijímající oprávněnou kritiku,
- schopnost udržet si jasnou hranici mezi osobními problémy a problémy klientů,
- podporovat nezávislost klientů,
- schopnost spolupracovat a být dobrým příkladem.

Dle některých autorů má mít člověk, který pracuje s rizikovou mládeží terapeutickou „rodičovskou“ postavu, podle jiných autorů má být „vůdcem party“. Profesionál, který zastává terapeutickou rodičovskou postavu, by se měl vcítit do klienta a umět korigovat výsledky nepříznivého učení, pocházející z nefunkční nebo neexistující původní klientovy rodiny. Zároveň by měl být schopen určovat klientovy hranice chování, které je mu dovoleno. Profesionál propagující vrstevnickou autoritu, by měl zaujímat ke klientovi přátelský postoj a sloužit mu jako identifikační model. V každém případě pracovník pracující s rizikovou mládeží se musí vyznačovat angažovaností, pružností a sebekontrolou.

Do procesu práce s rizikovou mládeží je třeba zahrnout sociální diagnózu klienta. Zahrnuje celkový popis práce s klientem, formulaci cílů práce a přehled o klientových kompetencích, respektive hendikepy. Do procesu práce s klientem je také zahrnuto, kdo stanovuje tzv. „diagnózu“ a kdo vykonává „léčbu“. Proces diagnostikování nemá teoreticky konce, protože o vlivech, které působí na klienta, nikdy nemůžeme vědět všechno a nedokážeme zvážit relativní podíly. Plán, který se s klientem provádí, musí být přísně individuální a to i v případě, je-li klient v zařízení, které pracuje se skupinami klientů. Klient se musí podílet na vypracování individuálního plánu. Jeho postup a realizace práce je postupně kontrolována. Není důležité, aby plán byl složitý. Stačí, pokud stanovené a dosahované individuální cíle se budou pohybovat v tom světě, ve kterém se klient pohybuje a má příležitost se uplatnit. Odpovědný a angažovaný pracovník se zajímá o další osudy klienta, jež ukončil terapii, popřípadě mu pracovník pomáhá vyhledat další typ péče a na druhé straně může přetrvat chuť klienta udržovat kontakt s pracovníkem. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 249-258)

Práce s mladistvými delikventy je nejenom psychicky náročná. A je samozřejmé, že pracovník musí mít k této problematice vztah, aby svoji práci mohl odvádět na vysoké úrovni. Podle nás, ne každý se hodí na práci s delikventy. Myslíme si, že s takovou cílovou skupinou chtějí pracovat spíše muži než ženy, ale opak může být pravdou. I přes to, že práce může být nebezpečná, tak je pestrá a zajímavá.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na názory veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky na motivy páchaní trestných činů mladistvých. Data byla získávána pomocí kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření. Kvantitativní výzkum můžeme nazvat jako záměrnou a systematickou činnost, kdy za pomoci empirických metod testujeme hypotézy. (Chráska, 2007, s. 12) Dotazník je dle Chrásky soustavou předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny, a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně. (Chráska, 2007, s. 163)

4.1 Výzkumný problém

Pro bakalářskou práci byl zvolen výzkumný problém: *Jaké jsou názory veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky na motivy páchaní trestných činů mladistvých?*

Pedagogika se zabývá možnostmi výchovného ovlivňování sociálně odchylného až škodlivého chování a v některých směrech se prolíná s kriminologií nebo na sebe navazují. Zvláště v oblasti výkonu trestu, kde pedagogické poznatky mohou ovlivňovat kriminální projevy a tím jak motivovat kriminologické výzkumy, tak nařízení výkonu trestu a jeho účinky. (Svatoš, 2012, s. 21)

4.2 Stanovení výzkumných cílů

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit názory veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky na motivy páchaní trestných činů mladistvých.

Dále bylo zvoleno pět dílčích cílů. Prvním z nich je zjistit nejčastější faktor ovlivňující trestnou činnost mladistvých. Dalším je zjistit nejčastější druh delikventního jednání mladistvých. Třetím cílem je zjistit, zda by měla být posunuta věková hranice trestní odpovědnosti. Čtvrtým cílem je zjistit, jak může veřejnost/ student ovlivnit snížení delikvence mladistvých ve svém okolí. Posledním pátým cílem je zjistit, zda veřejnost/ studenti mají zkušenost s mladistvým delikventem.

4.3 Stanovení výzkumných otázek a hypotéz

S výzkumnými otázkami dále byly stanoveny hypotézy, které korespondují s cíli výzkumu. Hlavní výzkumnou otázkou bakalářské práce je: *Jaké jsou názory veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky na motivy páčání trestných činů mladistvých?*

Dále byly stanoveny následující vedlejší výzkumné otázky:

- 1) Jaké jsou nejčastější faktory ovlivňující trestnou činnosti mladistvých?
- 2) Jaké jsou nejčastější druhy delikventního jednání mladistvých?
- 3) Měla by být posunuta věková hranice trestní odpovědnosti? Pokud ano, tak na kolik let?
- 4) Jak může veřejnost/ studenti ovlivnit snížení delikvence mladistvých ve svém okolí?
- 5) Jaké zkušenosti s mladistvým delikventem má veřejnost/ studenti?

Hypotézy:

H1: Existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů o ovlivňování úrovně mladistvého delikventa výchovným působením rodičů.

H2: Existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů na nejčastější druh delikventního jednání.

H3: Existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů na prevenci delikventního jednání u mladistvých.

H4: Existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých.

4.4 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor byl tvořen ze dvou typů respondentů. Prvním z nich byla veřejnost Pardubického kraje. Dalším typem respondentů byli studenti sociální pedagogiky na UTB ve Zlíně. Tito respondenti byli voleni záměrným výběrem. Záměrný výběr je dle Chráska takový výběr, při kterém nerozhoduje náhoda, ale úsudek výzkumníka. (Chráska, 2007, s. 22). Po vyřazení dotazníků, které nebyly vhodně vyplněné, jich bylo zpracováno celkem 146, konkrétně 69 zástupců veřejnosti a 77 studentů Sociální pedagogiky. Veřejnost

Pardubického kraje byla zvolena z důvodu, poměrně časté trestné činnosti mládeže v daném kraji. Zajímalo nás také povědomí veřejnosti o dané problematice a srovnání se studenty sociální pedagogiky, kteří se s danou problematikou během studia mohou setkávat.

4.5 Sběr dat

Empirická část byla zpracována kvantitativním výzkumem, kdy nástrojem sběru dat byl použit dotazník. Dotazník obsahoval celkem 17 otázek. Byl rozdělen na dvě části, z toho první část se zaměřovala na obecné otázky, kde jsme zjišťovali věk respondentů a pohlaví. U studentů byl zjišťován ročník, ve kterém studují a u veřejnosti, zda studovali obor zaměřující se na sociální oblast. Další skupina otázek se zaměřovala přímo na problematiku motivů páchaní trestných činů mladistvých. Dotazník obsahoval otevřené a uzavřené otázky a jednu škálovou otázku.

Dotazníky byly rozdány osobně v tištěné podobě.

4.5.1 Předvýzkum

Před samotným výzkumem byl realizován předvýzkum. Byla ověřena správnost a srozumitelnost stanovených otázek. Předvýzkumu se zúčastnilo celkem 10 respondentů. Po získání dotazníků byly provedeny menší úpravy v otázkách a sestaven dotazník k hlavnímu výzkumu.

4.6 Zpracování dat

Vyplněné dotazníky byly následně zpracovány pomocí čárkovací metody. V programu MS EXCEL byly zpracovány tabulky s výpočty absolutními a relativními četnostmi. Pro lepší přehlednost byly následně vytvořeny grafy. Tabulky a grafy byly doplněny komentáři se zjištěnými výsledky. Otevřené otázky byly zpracovány do tabulky, kde byly zaznamenány jednotlivé odpovědi respondentů a jejich četnosti, které byly následně okomentovány. Dále byly stanovené hypotézy ověřovány pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Škálová otázka byla vyhodnocena pomocí histogramu četností a pro přehlednost dána do tabulky, která byla následně okomentována. Výpočty byly prováděny v programu STATISTICA 12.

Na závěr došlo ke zhodnocení, abychom zjistili, zda bylo dosaženo stanovených cílů.

5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Dotazník obsahoval celkem 17 otázek. Byl rozdělen zvláště pro veřejnost Pardubického kraje a pro studenty sociální pedagogiky. Dotazník se lišil pouze v otázce číslo 3, kdy veřejnosti jsme se dotazovali, zda studovali obor zaměřující se na sociální oblast. U studentů jsme pak zjišťovali, v jakém ročníku studují. První část dotazníku byla věnována obecným otázkám. Dále jsme se zabývali konkrétními otázkami na motivy páchaní trestných činů mladistvých.

5.1 Obecné otázky

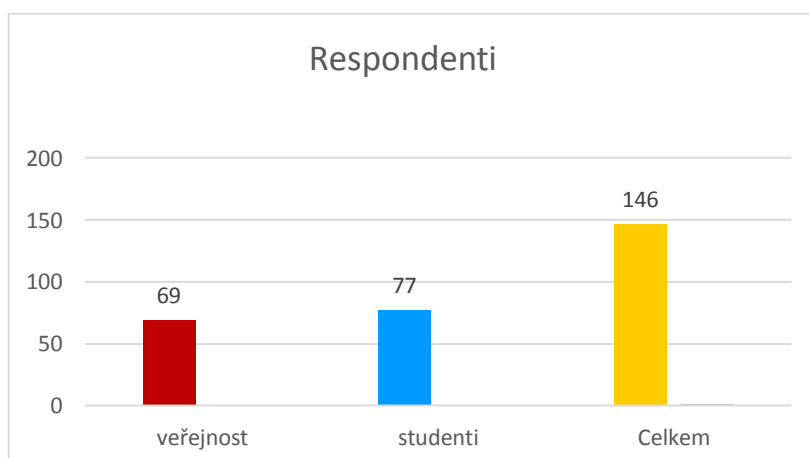
První část dotazníku zjišťovala obecné otázky. Respondenty jsme si rozdělili na veřejnost a studenty sociální pedagogiky. Dále nás zajímalo pohlaví respondentů a jejich věk. U veřejnosti jsme se dotazovali, zda studovali obor zaměřující se na sociální oblast. U studentů jsme zjišťovali, v jakém ročníku studují.

Rozdělení respondentů na veřejnost a studenty

Tabulka 1 Rozdělení respondentů

Respondenti	Četnost	
	absolutní	relativní (%)
veřejnost	69	47%
studenti	77	53%
Celkem	146	100%

graf 1 Respondenti

Dotazník vyplnilo celkem 146 respondentů, z toho 69 veřejnosti, což představuje 47% a 77 studentů, to činí 53%.

Otázka č. 1: Jaké je Vaše pohlaví?

Tabulka 2 Pohlaví

Pohlaví		
	veřejnost	studenti
Muž	17 (25%)	8 (10%)
Žena	52 (75%)	69 (90%)
Celkem	69 (100%)	77 (100%)

U veřejnosti odpovídalo 17 mužů, což představuje 25 %, a 52 žen, což je 75%. U studentů odpovídalo 8 mužů, což činí 10% a 69 žen, což představuje 90%.

Otázka č. 2: Kolik je Vám let?

Tabulka 3 Věk

Věk studenti	Četnost	
	absolutní	relativní (%)
19 - 23	62	81
24 - 28	15	19
Celkem	77	100

U studentů bylo největší zastoupení ve škále 19 – 23 let, kdy toto zastoupení tvořilo 62 studentů, což je 81% z dotazovaných. Jako druhé zastoupení byla škála 24 – 28 let, což činí 15 studentů, tedy 19%.

Tabulka 4 Věk

Věk veřejnosti	Četnost	
	absolutní	relativní (%)
20 a méně	3	4
21 - 30	10	14
31 - 40	18	26
41 - 50	19	28
51 a více	19	28
Celkem	69	100

U veřejnosti bylo největší zastoupení v rozmezí 41 a více let. Toto zastoupení tvoří 38 respondentů, což činí 56%. Naopak nejméně respondentů bylo v rozmezí 20 let a méně, což činí 4%.

Otázka č. 3 pro studenty: V jakém jste ročníku?

Tabulka 5 Ročník

Ročník	Četnost	
	absolutní	relativní (%)
1.	32	42
2.	0	0
3.	31	40
4.	0	0
5.	14	18
Celkem	77	100

Největší zastoupení tvořili studenti z prvního ročníku, kdy jejich počet byl 32, což činí 42%. Dále velký počet respondentů byl ze třetího ročníku, který činil 31 studentů, což představuje 40%. Ze druhého a čtvrtého ročníku nebyli žádní respondenti. Dále pátý ročník tvořil 14 respondentů, což činí 18% z celkově dotazovaných studentů.

Otázka č. 3 pro veřejnost: Studoval/a jste sociální pedagogiku nebo obor zaměřující se na sociální oblast?

Tabulka 6 Studium – sociální oblast

Studium - sociální oblast	Četnost	
	absolutní	relativní (%)
ANO	6	9
NE	63	91
Celkem	69	100

Z celkového počtu respondentů u veřejnosti jsme zjistili, že 6 respondentů studovalo obor zaměřující se na sociální oblast, což představuje 9%. Zbylých 63 respondentů, což je 91% daný obor nestudovali.

5.2 Otázky zjišťující motivy páchaní trestných činů mladistvých

Dále jsme zjišťovali, jak respondenti souhlasí s danými výroky o mladistvých delikventech, a také co podle jejich názoru má největší vliv na delikvenci mladistvých. Ptali jsme se také na zkušenosti s delikventy, prevenci, a zda by měla být posunuta věková hranice trestní odpovědnosti mladistvých.

Otázka č. 4: Jak souhlasíte s následujícími výroky?

Tabulka 7 Ovlivňování úrovně mladistvého delikventa

	veřejnost		studenti	
	Průměr	směr. odch.	průměr	směr. odch.
Charakterové vlastnosti	3,0145	1,2890	3,1169	0,9028
Psychická porucha	3,5217	1,4714	3,6364	1,0502
Pohlaví	1,8116	1,2400	2,0130	1,0698
Výchovné působení	3,7536	1,1556	4,0260	0,9173
Finanční situace rodiny	2,4783	1,1708	3,0649	1,1278
Úplnost rodiny	2,7391	1,1460	2,9870	1,0942
Vrstevnická skupina	3,1159	1,1948	3,5844	1,0924
Média	2,8116	1,2750	3,3766	1,0005

Veřejnost se přiklání k tvrzení, že **výchovné působení** ovlivňuje inteligenci mladistvého delikventa. S tímto tvrzením se také ztotožňují studenti, kteří souhlasí s výrokem, že výchovné působení ovlivňuje inteligenci mladistvého delikventa. Naopak faktor pohlaví dle veřejnosti, ale i studentů má nejmenší vliv na inteligenci mladistvého delikventa. Veřejnost i studenti se přiklánějí k souhlasu, že **psychická porucha** ovlivňuje chování mladistvého delikventa. Rozdílnost názorů můžeme vidět u faktoru finanční situace rodiny, kdy veřejnost spíše nesouhlasí s tím, že by měla vliv na úroveň inteligence mladistvého delikventa. Studenti se přiklánějí spíše k neutrálnímu postoji.

Otázka č. 5: Který z následujících faktorů dle Vašeho názoru nejvíce (záporně) ovlivňují osobnost mladistvého delikventa?

Tabulka 8 Nejčastější faktory ovlivňující osobnost mladistvého delikventa

	veřejnost			studenti		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Charakter. vlastnosti	13	16	11	15	9	13
Přítomnost psych. poruchy	23	11	7	11	13	6
Inteligence	4	9	11	7	7	3
Pohlaví	0	0	0	0	0	0
Výchovné působení rodičů	19	17	8	27	14	19
Finanční situace	0	0	2	0	3	1
Úplnost rodiny	0	5	3	0	3	10
Vrstevnická skupina	8	10	15	15	22	16
Média	2	1	12	2	6	9
Jiné	0	0	0	0	0	0

V tabulce můžeme porovnat faktory, které dle veřejnosti a studentů nejvíce ovlivňují osobnost mladistvého delikventa. Veřejnost uvádí, že největším ovlivňujícím faktorem je **přítomnost psychické poruchy** jedince. Naopak studenti uvádí, za největší ovlivňující faktor je **výchovné působení rodičů**, který se shoduje s počtem studentů, kteří tento faktor uvádějí jako třetí nejčastější ovlivňující. Jako druhým nejčastějším faktorem, který ovlivňuje osobnost mladistvého delikventa, veřejnost uvádí výchovné působení rodičů. Ani u tohoto faktoru se názory neshodují se studenty, protože uvádí, že druhým nejvíce ovlivnitelným faktorem je **vrstevnická skupina**. Právě vrstevnickou skupinu uvádí veřejnost za třetí nejvíce ovlivnitelný faktor osobnosti mladistvého delikventa. Všichni respondenti se shodují na tom, že pohlaví nemá vůbec žádný vliv na inteligenci mladistvého delikventa.

Otázka č. 6: Který z následujících faktorů dle Vašeho názoru nejméně (záporně) ovlivňuje osobnost mladistvého delikventa?

Tabulka 9 Nejméně ovlivňující faktory mladistvého delikventa

	veřejnost			studenti		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Charakter. vlastnosti	0	4	3	1	6	7
Přítomnost psych. poruchy	1	0	2	0	2	3
Inteligence	6	6	8	2	13	10
Pohlaví	43	15	5	58	11	7
Výchovné působení rodičů	3	0	3	0	0	3
Finanční situace	6	15	18	5	15	12
Úplnost rodiny	4	19	14	5	15	21
Vrstevnická skupina	1	4	6	0	2	1
Média	5	6	9	7	12	13
Jiné	0	0	1	0	0	0

Podle tabulky můžeme vidět, že jak veřejnost, tak studenti se shodují ve svých názorech na tom, že faktor, který nejméně ovlivňuje osobnost mladistvého delikventa je **pohlaví**. Ve druhém pořadí je dle veřejnosti **úplnost rodiny**, která jako nejméně ovlivňuje osobnost mladistvého delikventa. U studentů se shodují dva faktory a to, jak úplnost rodiny, tak **finanční situace rodiny**, má malý vliv na osobnost mladistvého delikventa. Zároveň se shoduje u studentů i třetí faktor, kde uvádí, že úplnost rodiny má také malý vliv na osobnost mladistvého delikventa. Jako třetí faktor veřejnost pokládá finanční situaci, která nejméně může ovlivnit osobnost mladistvého delikventa. Nejmenší zastoupení faktoru u veřejnosti byla přítomnost psychické poruchy. U studentů bylo nejmenší zastoupení výchovné působení a vrstevnická skupina, tudíž můžeme říci, že tyto faktory ovlivňují jedince.

Otázka č. 7: Jaké druhy delikventního jednání u mladistvých považujete na nejčastější?

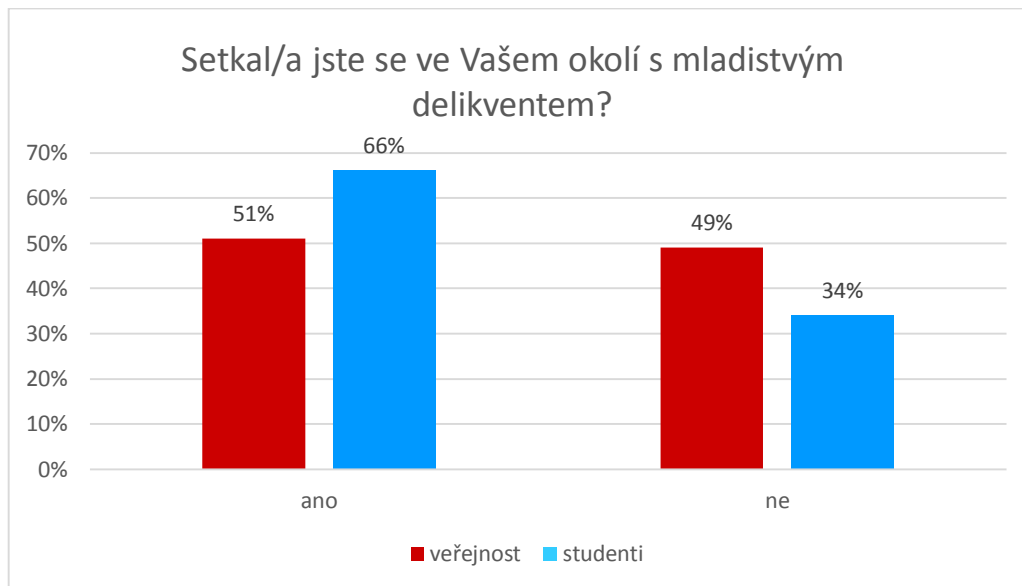
Tabulka 10 Nejčastější druhy delikventního jednání mladistvých

	Veřejnost			studenti		
	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Násilí proti jednotlivci či skupině	18	11	9	12	9	10
Opilství a výtržnictví	21	11	16	35	16	12
Neoprávněné užívání motor. voz.	1	1	1	1	0	5
Krádeže	5	18	10	15	22	14
Vandalismus	14	15	13	8	21	18
Toxikomanie	7	11	15	3	6	12
Prostituce	0	0	0	1	1	0
Gamblerství	0	2	3	0	2	5
Zabití	4	0	2	2	0	1
Jiné	0	0	0	0	0	0

Veřejnost i studenti dle tabulky uvádí, že za nejčastější delikventní jednání považují **opilství a výtržnictví**. Za další faktor obě skupiny respondentů považují **krádeže**, jako jeden z častých druhů delikventního jednání. Jako třetí nejčastější faktor studenti považují **vandalismus**, naopak veřejnost se shoduje s prvním uvedeným nejčastějším faktorem, který je, jak už bylo uvedeno na začátku opilství a výtržnictví. Téměř žádné zastoupení nemá prostituce, kdy z veřejnosti neuvedl žádný respondent, že by to byl nejčastější druh delikventního jednání. U studentů uvedli pouze dva respondenti prostituci.

Otázka č. 8: Setkal/a jste se ve Vašem okolí s mladistvým delikventem?

graf 2 Setkal/a jste se ve Vašem okolí s mladistvým delikventem

Z grafu můžeme vidět, že z celkově dotazovaných respondentů u veřejnosti se 51% setkalo ve svém okolí s mladistvým delikventem. U studentů je větší zastoupení, a to 66% dotazovaných. Ve svém okolí se vůbec nesetkalo s mladistvým delikventem 49% veřejnosti a 34% studentů z celkově dotazovaných respondentů.

Otázka č. 9: Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku ANO, napište prosím, o jaký trestný čin se jednalo a jak na Vás mladistvý delikvent působil (zda byl klidný nebo se jednalo o problematického jedince).

Tabulka 11 Trestný čin

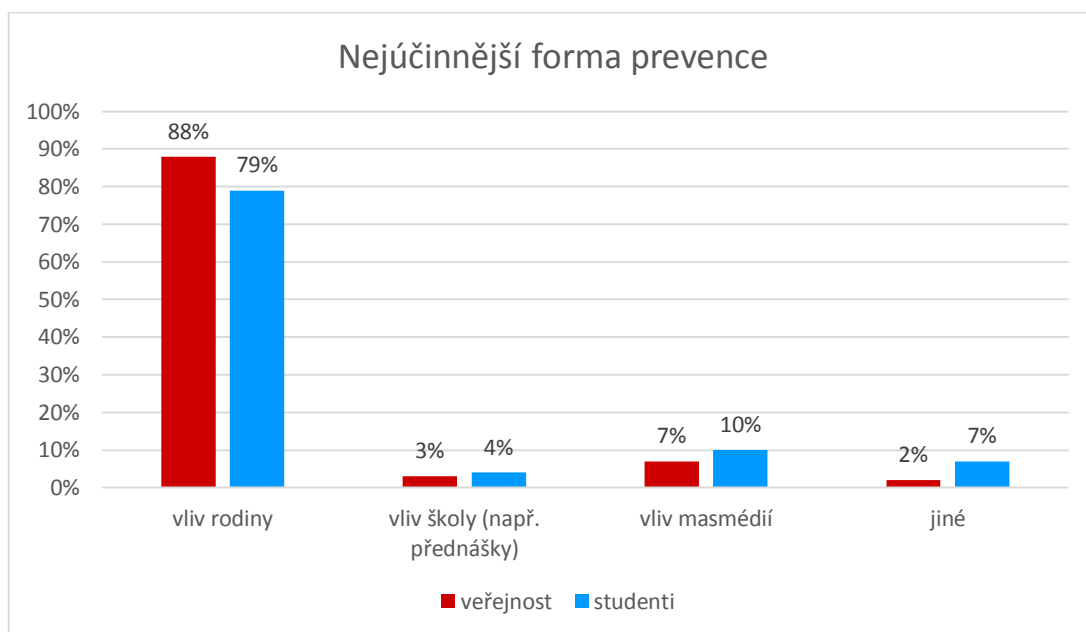
Veřejnost		Studenti	
Výrok	Počet	Výrok	Počet
drogy, alkohol	1	problematický jedinec – násilí, alkohol	14
problematický jedinec	15	krádeže	10
opilství a krádeže	13	vandalismus	15
vandalismus	8	provinění, opilství	4
klidný jedinec	10	napadení policisty	1
pasivní, bez zájmu	1	násilník proti vrstevníkům	3
toxikomanie	9	gamblerství	1
násilí	1	vražda	1
agresivní	2	kriminálník	1
neoprávněné užití vozidla	1	problémy ve škole/ v rodině	2
ublížení na zdraví	1	pobodání	1
zabití, jinak klidný	1	drogová závislost, prodej	3
záškoláctví	1	prostituce	1
podpálil vlastní matce dům	1	psychická porucha	1
žhářství	1	klidný	2
divoký jedinec, z „normální rodiny“	1		

Nejvíce respondentů z veřejnosti uvádí, že se jednalo celkově o **problematického jedince**. Dále se shodují na tom, že velmi často šlo o **opilství a krádeže**. Naopak respondenti uvádí, že se také setkali s delikventem, který by klidné povahy, a přesto spáchal trestný čin, což je

neočekávané zjištění. Studenti uvádí, že se často setkali s vandalismem. Dále šlo o problematického jedince, kde se jednalo především o násilí, alkohol a krádeže. Jeden student uvádí, že se setkal s vraždou.

Otázka č. 10: Jakou formu prevence vzniku delikventního jednání u mladistvých považujete za nejúčinnější?

graf 3 Nejúčinnější forma prevence

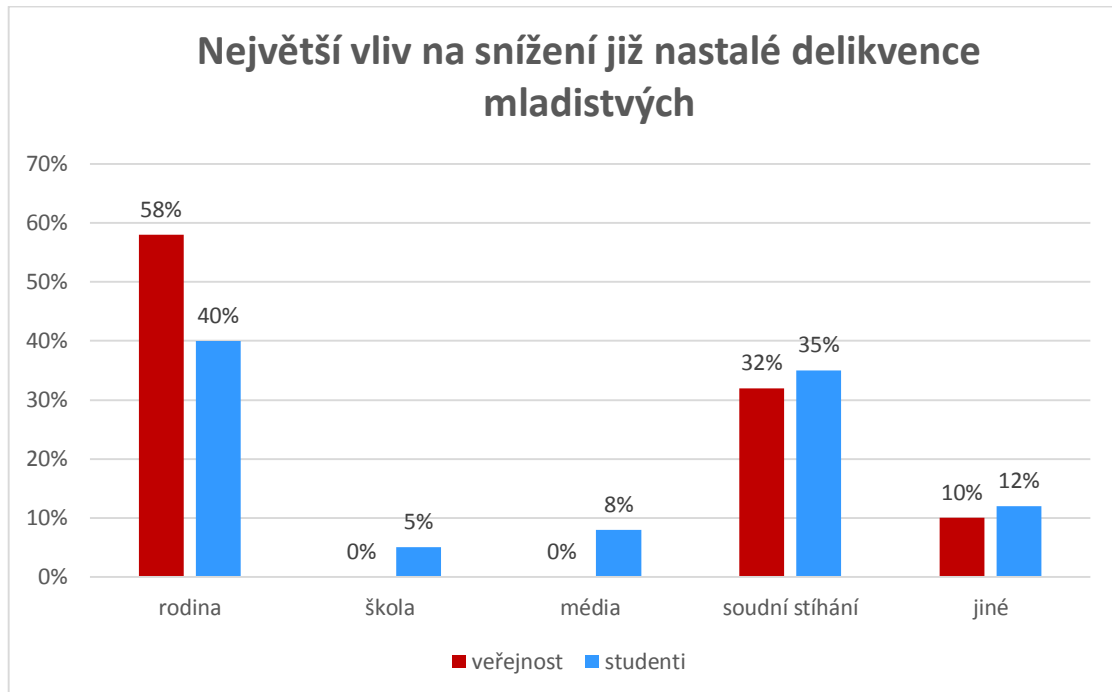

Veřejnost i studenti se shodují na tom, že **vliv rodiny** je nejúčinnější forma prevence delikventního jednání. K tomuto tvrzení se přiklání 88% veřejnosti a 79% studentů. Překvapivým zjištěním je, že jako nejmenší formou prevence obě skupiny respondentů uvádí vliv školy (např. formou přednášek). 2% respondentů z veřejnosti uvedlo jako jinou možnost formy prevence, a to spolupůsobení všech. Dále 7% studentů uvedlo také jiné možnosti, a to odborníci, vliv kamarádů, vrstevníků a vliv nejbližšího člověka jako forma prevence delikventního jednání mladistvých.

Otázka č. 11: Kdo/co má dle Vašeho názoru největší vliv na snížení již nastalé delikvence mladistvých?

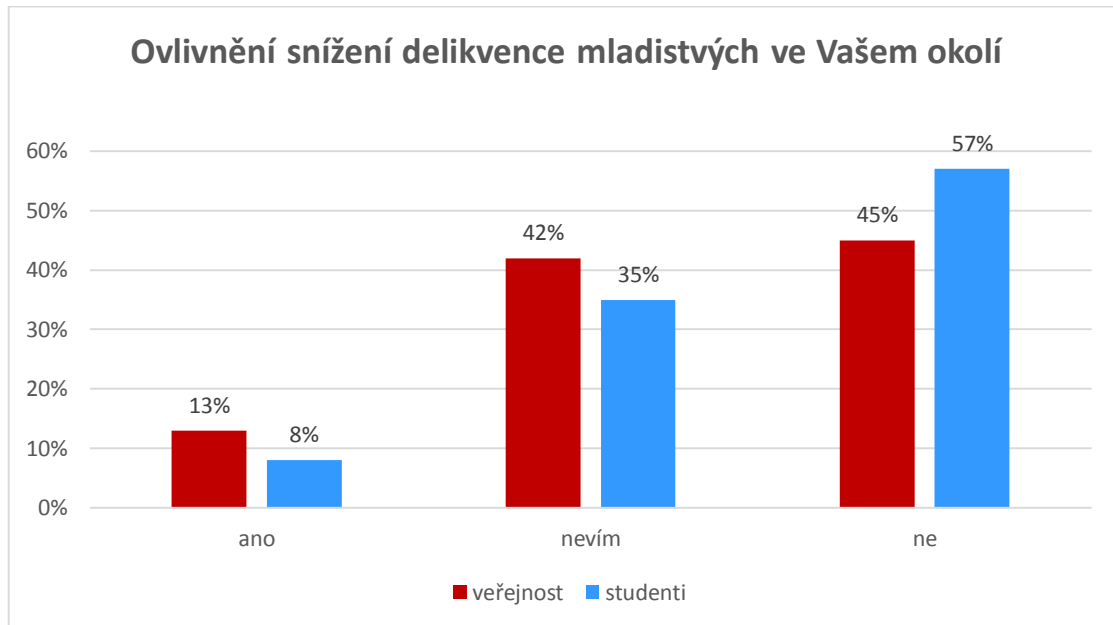
graf 4 Největší vliv na snížení již nastalé delikvence mladistvých

Jak můžeme z grafu vidět, největší vliv na snížení již nastalé delikvence má **rodina**, na čemž se shodují obě skupiny respondentů. Toto zjištění vidíme u 58% z dotazované veřejnosti a 40% z dotazovaných studentů. Jako druhý největší vliv na snížení již nastalé delikvence má **soudní stíhání**. Kdy se k tomuto zjištění přiklání 32% veřejnosti a 35% studentů. Také můžeme z grafu vidět, že třetí nejvíce volená varianta je jiná možnost. 10% veřejnosti uvedlo např. komplexní přístup rodiny, školy a odborníků v dané oblasti. Dále spolupůsobení všech, spolupráce soudu a postoje vrstevníků. Někteří uvedli, že je to souhra více vlivů a individuální u každého jedince. 12% studentů uvedlo, že na snížení již nastalé delikvence mají vliv vrstevníci, pedagog, psychologické poradny nebo mediace. Shodují se s názorem veřejnosti, že je to individuální u každého jedince. Dále uvedli, že celková společnost, stát, preventivní programy, vrstevnická skupina a terapeutické komunity mají vliv na snížení již nastalé delikvence. Zajímavé zjištění bylo, že jedinec především musí chtít sám.

Otázka č. 12: Myslíte si, že Vy sám/sama můžete nějak ovlivnit snížení delikvence mladistvých ve Vašem okolí?

graf 5 Ovlivnění snížení delikvence mladistvých ve Vašem okolí

45% veřejnosti uvedlo, že nemůže ovlivnit snížení delikvence mladistvých ve svém okolí. K tomuto názoru se také přiklání 57% studentů z celkově dotazovaných. 42% veřejnosti a 35% studentů neví, zda mohou tuto problematiku nějakým způsobem ovlivnit. Naopak 13% respondentů z veřejnosti uvedlo, že může ovlivnit snížení delikvence, k čemuž se přiklání pouze 8% studentů.

Otázka č. 13: Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a ANO, napište prosím, čím konkrétně byste mohl/a přispět ke snižování delikvence mladistvých ve Vašem okolí?

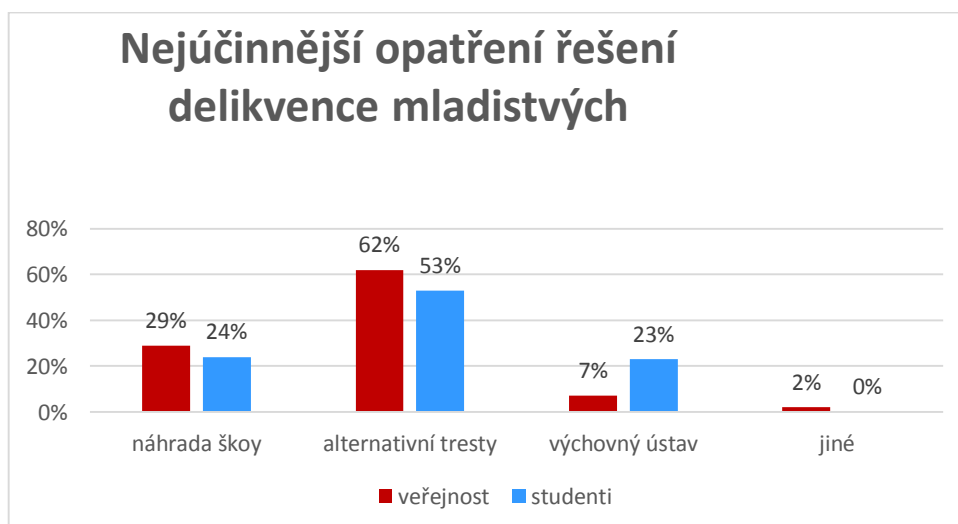
Tabulka 12 Snížení delikvence mladistvých

Veřejnost		Studenti	
Výrok	Počet	Výrok	Počet
Každý ovlivňuje svým příkladem okolí	1	Přátelský rozhovor – nepoučovat, nemoralizovat	2
Výchovou potomků, příkladem	5	Kroužky, smysluplné trávení volného času	3
Organizace zájmových kroužků, sportovních klubů atd.	2	Pomoc a poradenství, přednášky	2
Upozornění rodiče např. od vychovatele	1	Správná výchova dětí, napomenutí	2
		Reflektování situace/ problému	1

Nejvíce respondentů z veřejnosti uvádí, že mohou ovlivnit snížení delikvence výchovou svých potomků a jít jim příkladem. Studenti se přiklání k názoru, že by zavedli kroužky a smysluplné trávení volného času.

Otázka č. 14: Jaká opatření řešení delikvence mladistvých považujete za nejúčinnější?

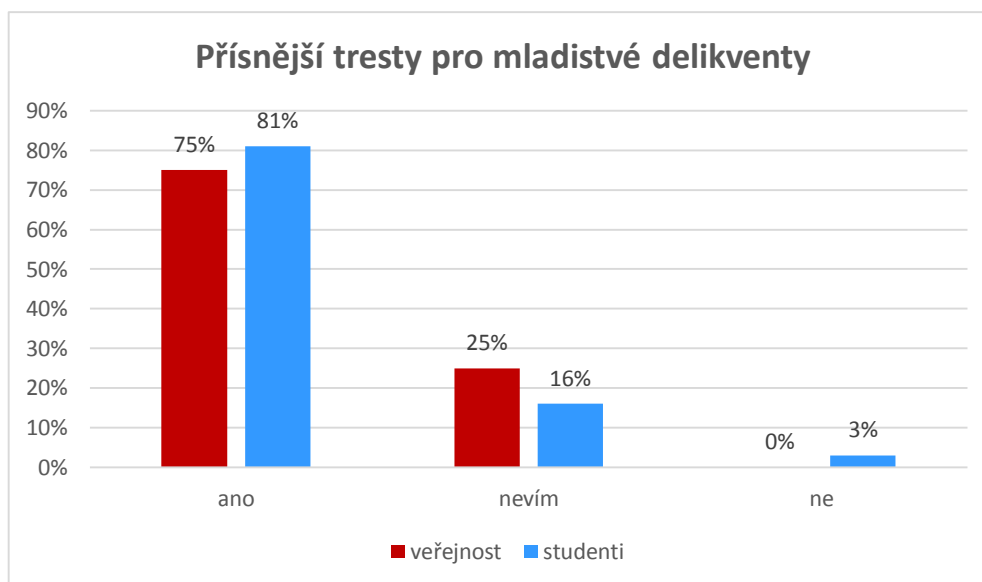
graf 6 Nejúčinnější opatření řešení delikvence mladistvých

62% respondentů z dotazované veřejnosti uvedlo, že nejúčinnější opatření řešení delikvence mladistvých jsou **alternativní tresty**. S tímto názorem se shodují i studenti, kteří zastupují 53% z celkově dotazovaných. Obě skupiny respondentů uvedly, že jako druh opatření považují náhradu škody, což představuje 29% veřejnosti a 24% studentů. U studentů ještě zastupuje 23% výchovný ústav, jako další opatření. Pouze 2% respondentů veřejnosti uvedli jinou možnost a tou je „seřezat“ jedince. Ze studentů nikdo neuvedl jinou možnost opatření.

Otázka č. 15: Myslíte si, že by měly být zavedeny přísnější tresty pro mladistvé delikventy?

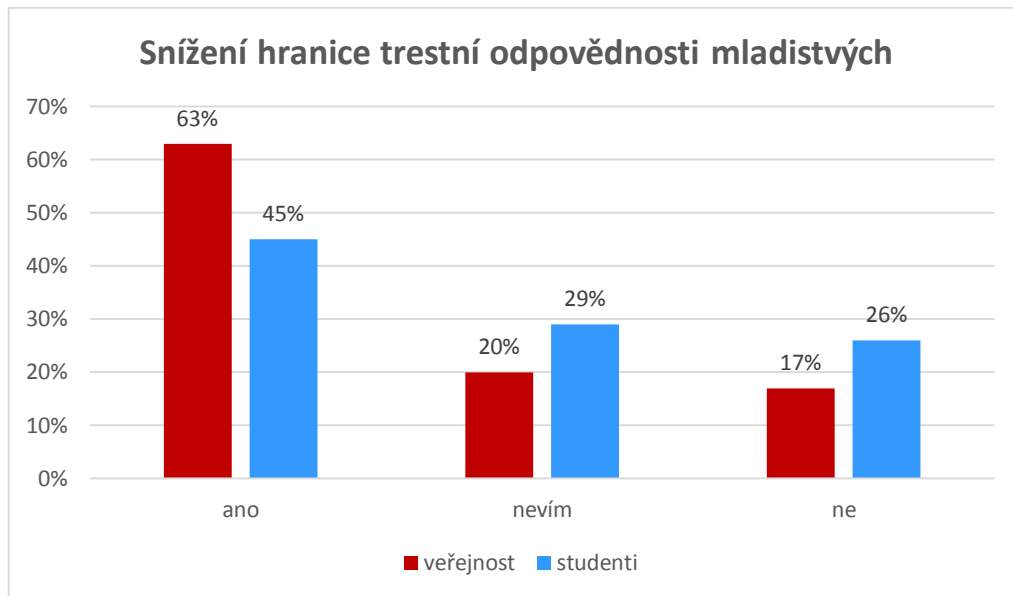
graf 7 Přísnější tresty pro mladistvé delikventy

Veřejnost i studenti se shodují na tom, že by zavedli přísnější tresty pro mladistvé delikventy. K tomuto názoru se přiklání 75% veřejnosti a 81% studentů. Zajímavé zjištění je, že žádný z respondentů veřejnosti neuvedl, že by přísnější tresty nezavedl. U studentů tuto možnost zvolily 3% respondentů.

Otázka č. 16: Myslíte si, že by hranice trestní odpovědnosti mladistvých měla být snížena? (V ČR je dovršením 15. roku věku)

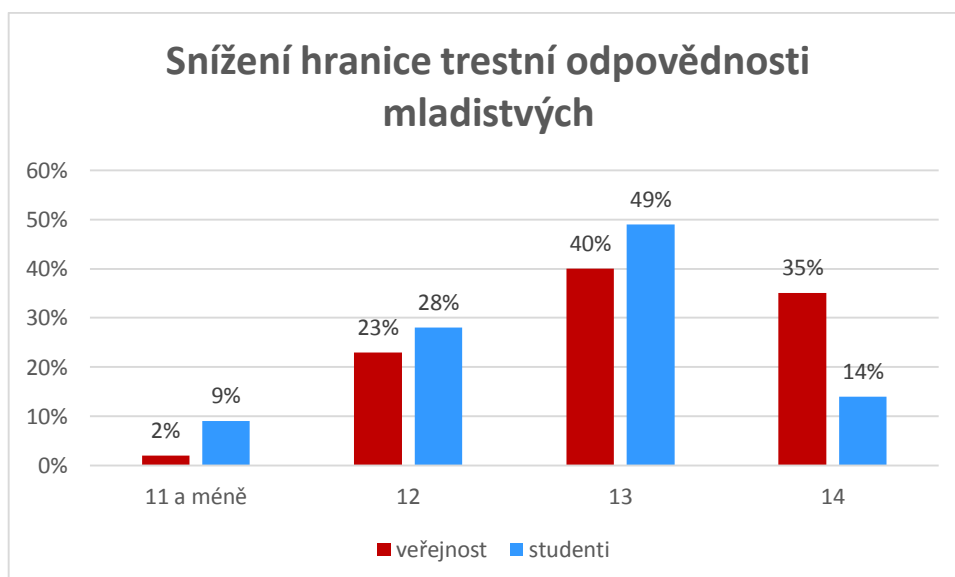
graf 8 Snížení hranice trestní odpovědnosti mladistvých

Jak můžeme vidět z grafu, veřejnost i studenti by snížili hranici trestní odpovědnosti mladistvých. Z celkově dotazovaných se k tomuto tvrzení přiklání 63% veřejnosti a 45% studentů.

Otázka č. 17: Pokud jste odpověděl/a ANO, na kolik let podle Vás by měla být hranice trestní odpovědnosti mladistvých snížena?

graf 9 Snížení hranice trestní odpovědnosti mladistvých

Respondenti z veřejnosti, kteří uvedli v předchozí otázce, že jsou pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti se 40% přiklání ke snížení na 13 let. Stejný názor mají studenti, kteří jsou zastoupeni ve 49%. Jako druhou věkovou hranici 35% veřejnosti, uvádí snížení na 14 let. 28% studentů by snížilo věkovou hranici na 12 let. Nejmenší zastoupení u obou skupin respondentů je 11 let a méně, kdy toto tvrzení uvedlo 9% studentů a 2% veřejnosti z celkově dotazovaných.

5.3 Vyhodnocení hypotéz

První hypotéza se vztahuje ke škálové otázce č. 4, konkrétně ke čtvrtému výroku. Ověření proběhlo pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát.

H₁: Existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů o ovlivňování úrovně mladistvého delikventa výchovným působením rodičů.

H₀: Mezi názory veřejnosti a studentů o ovlivňování úrovně mladistvého delikventa výchovným působením rodičů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A: Mezi názory veřejnosti a studentů o ovlivňování úrovně mladistvého delikventa výchovným působením rodičů existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka 13 Ovlivňování úrovně mladistvého delikventa

Kontingenční tabulka (hypotéza 1) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)						
Respondent	Naprostosouhlasím 1	Spíše nesouhlasím 2	Nevím 3	Spíše souhlasím 4	Naprostosouhlasím 5	Řádk. součty
Studenti	1	6	7	39	24	77
Veřejnost	6	6	2	40	15	69
Vš.skup.	7	12	9	79	39	146

Tabulka 14 Rozdíly v názorech o ovlivňování úrovně mladistvého delikventa výchovným působením rodičů.

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (hypotéza 1)						
Četnost označených buněk > 10						
Pearsonův chí-kv. : 8,02452, sv=4, p=,090684						
Respondent	Naprost nesouhlasím 1	Spíše nesouhlasím 2	Nevím 3	Spíše souhlasím 4	Naprost souhlasím 5	Řádk. součty
Studenti	3,691781	6,32877	4,746575	41,66438	20,56849	77,0000
Veřejnost	3,308219	5,67123	4,253425	37,33562	18,43151	69,0000

Na základně výsledné analýzy porovnááme hladinu významnosti, která nám vyšla $p = 0,09068$, tedy je větší, než stanovená hladina významnosti 0,05. Tudíž můžeme říct, že neexistuje statisticky významný rozdíl a přijímáme nulovou hypotézu. Tedy neexistuje mezi názory veřejnosti a studentů o ovlivňování úrovně mladistvého delikventa výchovným působením rodičů statisticky významný rozdíl.

Druhá hypotéza se vztahuje k otázce č. 7, kdy ověření proběhlo pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát.

H₂: Existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů na nejčastější druh delikventního jednání.

2H₀: Mezi názory veřejnosti a studentů na nejčastější druh delikventního jednání neexistuje statisticky významný rozdíl.

2H_A: Mezi názory veřejnosti a studentů na nejčastější druh delikventního jednání existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka 15 Nejčastější druh delikventního jednání

Kontingenční tabulka (hypotézy) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)									
Respondent	Násilí proti jednotlivci/ skupině A	Opilství a výtržnictví B	Neoprávněné užívání motor. voz. C	Krádež D	Vandalismus E	Toxikomanie F	Prostituce G	Zabití CH	Řádk součty
Studenti	12	35	1	15	8	3	1	2	77
Veřejnost	17	21	1	5	14	7	0	4	69
Vš.skup.	29	56	2	20	22	10	1	6	146

Tabulka 16 Rozdíly v názorech na nejčastější druh delikventního jednání

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (hypotézy) Četnost označených buněk > 10 Pearsonův chí-kv. : 13,8684, sv=7, p=,053572									
Respondent	Násilí proti jednotlivci/ skupině A	Opilství a výtržnictví B	Neoprávněné užívání motor. voz. C	Krádež D	Vandalismus E	Toxikomanie F	Prostituce G	Zabití CH	Řádk součty
Studenti	15,29452	29,53425	1,054795	0,54795	11,60274	5,27397	0,527397	64384	77,0
Veřejnost	13,70548	26,46575	0,945205	9,45205	10,39726	4,72603	0,472603	35616	69,0
Vš.skup.	29,00000	56,00000	2,000000	0,00000	22,00000	10,00000	1,000000	00000	146,0

Hladina významnosti, která nám vyšla $p = 0,09068$, je větší, než stanovená hladina významnosti 0,05. Můžeme tedy říct, že přijímáme nulovou hypotézu, tudíž neexistuje statisticky významný rozdíl mezi názory veřejnosti a studentů na nejčastější druh delikventního jednání.

Třetí hypotéza se vztahuje k otázce č. 10, kdy ověření proběhlo pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát.

H3: Existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů na prevenci delikventního jednání u mladistvých.

3H₀: Mezi názory veřejnosti a studentů neexistuje statisticky významný rozdíl na prevenci delikventního jednání u mladistvých.

3H_A: Mezi názory veřejnosti a studentů existuje statisticky významný rozdíl na prevenci delikventního jednání u mladistvých.

Tabulka 17 Prevence delikventního jednání

Kontingenční tabulka (hypotézy) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)					
Respondent	Vliv rodiny A	Vliv školy B	Vliv masmédií C	Jiné D	Řádk. součty
Studenti	61	3	8	5	77
Veřejnost	61	2	5	1	69

Tabulka 18 Rozdíly v názorech na prevenci delikventního jednání mladistvých

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (hypotézy) Četnost označených buněk > 10 Pearsonův chí-kv. : 3,13002, sv=3, p=,372010					
Respondent	Vliv rodiny A	Vliv školy B	Vliv masmédií C	Jiné D	Řádk. součty
Studenti	64,3425	2,636986	6,85616	,164384	77,0000
Veřejnost	57,6575	2,363014	6,14384	,835616	69,0000
Vš.skup.	122,0000	5,000000	13,00000	,000000	146,0000

Hladina významnosti, která nám vyšla $p = 0,372010$ je větší, než stanovená hladina významnosti 0,05. Můžeme tedy říct, že přijímáme nulovou hypotézu, tudíž neexistuje statisticky významný rozdíl mezi názory veřejnosti a studentů na prevenci delikventního jednání mladistvých.

Čtvrtá hypotéza se vztahuje k otázce č. 16, kdy ověření proběhlo pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát.

H4: Existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých.

4H₀: Mezi názory veřejnosti a studentů na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých neexistuje statisticky významný rozdíl.

4H_A: Mezi názory veřejnosti a studentů na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých existuje statisticky významný rozdíl.

Tabulka 19 Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti

Kontingenční tabulka (hypotézy) Četnost označených buněk > 10 (Marginální součty nejsou označeny)				
Respondent	Ano	Nevím	Ne	Řádk. součty
Studenti	35	22	20	77
Veřejnost	43	14	12	69
Vš.skup.	78	36	32	146

Tabulka 20 Rozdíly v názorech na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti (hypotézy) Četnost označených buněk > 10 Pearsonův chí-kv. : 4,17246, sv=2, p=,124154				
Respondent	Ano	Nevím	Ne	Řádk. součty
Studenti	41,13699	18,98630	16,87671	77,0000
Veřejnost	36,86301	17,01370	15,12329	69,0000
Vš.skup.	78,00000	36,00000	32,00000	146,0000

Hladina významnosti, která nám vyšla $p = 0,124154$ je větší, než stanovená hladina významnosti 0,05. Můžeme tedy říct, že přijímáme nulovou hypotézu, tudíž neexistuje statisticky významný rozdíl mezi názory veřejnosti a studentů na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých.

5.4 Shrnutí závěrů výzkumného šetření a diskuze

Při výzkumu byly zjišťovány názory veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky na motivy páchaní trestných činů mladistvých. Jelikož výzkum byl prováděn u dvou druhů respondentů, nejdříve jsme si je rozdělili na veřejnost Pardubického kraje a na studenty sociální pedagogiky. Kdy veřejnost činila 69 respondentů, a studentů bylo 77. Celkem tedy 146 respondentů. U veřejnosti bylo zastoupeno 17 mužů a u studentů 8 z celkového počtu respondentů, zbytek byly ženy. Věkové rozmezí bylo různorodé, ale u veřejnosti bylo největší zastoupení v rozmezí 41 a více let, u studentů pak rozmezí 19 – 23 let.

V první výzkumné otázce jsme se zabývali **nejčastějšími faktory ovlivňující trestnou činnost mladistvých**. Matoušek a Kroftová řadí k těmto faktorům závádové, neboli delikventní party. Z toho vyplývá, že pro vývoj jedince je podstatná identifikace s referenční skupinou. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 250) Dalším faktorem, který má vliv na delikventní chování jedince je rodina. Zanedbaná nebo špatná výchova a nedostatek věnované pozornosti dítěti, může mít za následek delikvenci. (Jedlička, Kořa, 1998, s. 105, In: Procházka, 2012, s. 168) Vrstevnické party jsou jedním z dalších faktorů ovlivňující trestnou činnost. Příčin takového chování je mnoho, např. nuda, potřeba peněz, gambling apod. (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 96-108, In: Procházka, 2012, s. 169) V našem výzkumu jsme zjistili, že veřejnost (23 respondentů) uvedla jako nejčastější faktor ovlivňující trestnou činnost mladistvých je přítomnost psychické poruchy. Studenti (27 respondentů) uvedli výchovné působení rodičů, které veřejnost (17 respondentů) považuje za druhý nejčastější faktor. Studenti (22 respondentů) považují za druhý nejčastější faktor vrstevnickou skupinu, kterou veřejnost (15 respondentů) považuje za třetí nejčastější faktor. Můžeme tedy konstatovat, že vrstevnická skupina, kterou respondenti uvedli, jako vlivnou na delikvenci mládeže se shoduje s odbornou literaturou.

Druhá výzkumná otázka byla zaměřena na **nejčastější druh delikventního jednání mladistvých**. Dle Porady et al., je nejčastější trestnou činností majetková kriminalita a násilí páchané mladistvými. Stupeň brutality takového jednání může být pod vlivem alkoholu. K dalšímu druhu delikventního jednání literatura uvádí nesnášenlivost k odlišným národnostem a drogová kriminalita. (Porada et al., 2007, s. 171-172) V našem výzkumu veřejnost (21 respondentů) i studenti (35 respondentů) považují za nejčastější druh delikventního jednání opilství a výtržnictví. Za druhý nejčastější obě skupiny respondentů uvádějí krádeže. Třetí nejčastější druh delikventního jednání studenti považují vandalismus. Na tuto výzkumnou otázku byla stanovena hypotéza, kdy nám vyšlo, že mezi názory veřejnosti a studentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

Ve třetí výzkumné otázce jsme zjišťovali, **zda by měla být snížena věková hranice trestní odpovědnosti mladistvých** a pokud ano, tak na kolik let. Veřejnost (63%) i studenti (45%) souhlasí s tím, že by se měla snížit věková hranice trestní odpovědnosti mladistvých. Obě skupiny respondentů se shodli na snížení věkové hranice na 13 let. K této výzkumné otázce byla stanovena hypotéza, která nám vyšla nulová, tudíž neexistuje statisticky významný rozdíl.

Čtvrtá stanovená výzkumná otázka zní, **jak může veřejnost/studenti ovlivnit snížení delikvence mladistvých ve svém okolí?** Veřejnost (45%), ale i studenti (57%) si myslí, že nemohou ovlivnit snížení delikvence mladistvých. 13% veřejnosti a 8% studentů uvedlo, že by mohli ovlivnit snížení delikvence mladistvých. Nejčastější odpověď uváděli „výchovou potomků, jít dítěti příkladem, kroužky a smysluplně trávit volný čas“.

V poslední páté výzkumné otázce jsme zjišťovali, **jaké mají zkušenosti s mladistvým delikventem veřejnost a studenti.** 51% veřejnosti a 66% studentů z celkového počtu respondentů uvedlo, že se setkali s mladistvým delikventem. Nejčastější odpovědi respondentů byly „problematický jedinec, alkohol, krádeže, násilí a vandalismus“. Jednou z odpovědí bylo, že se jednalo celkem o klidného jedince, což je překvapivé zjištění.

ZÁVĚR

Trestná činnost mladistvých je fenomén, který není zdaleka odstraněn. V dnešní době narůstá počet mladistvých delikventů. Především se snižuje věková hranice mladistvých páchajících trestnou činností, dále se vedou diskuze, aby právě tato věková hranice v legislativě byla snížena. Domníváme se, že snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých by bylo účinné. Otázkou zůstává, čím je způsoben narůstající počet mladistvých delikventů? Především velký vliv na jedince a na jeho budoucí osobnost člověka má vliv rodina. Vztahy v rodině, přístup k dítěti, citové vazby jsou pro rozvoj dítěte nesmírně důležité. Nedostatek citových vazeb právě vede k deprivaci dětí, kteří začínají navazovat vztahy s problémovými vrstevníky. Zde může vzniknout zárodek delikventního jednání, který se dále může stupňovat. Také závažnost psychické poruchy ovlivňuje chování jedince. Psychicky nemocní jedinci mohou mít větší sklon k delikvenci, neboť si neuvědomují následek svého jednání. Jedním ze základních prostředků je včasná prevence delikvence a to nejenom ve školských, ale i společenských zařízeních. Kriminalita mladistvých byla vždy, stále je a nejspíš nikdy nevyumizí, ale je třeba se snažit alespoň o její zmírnění a co nejmenší dopad na společnost.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, názory veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky na motivy páchaní trestných činů mladistvých. Teoretická část bakalářské práce uvádí stav zkoumané problematiky zakotvené v literatuře. Definice a pojmy související s delikvencí mladistvých vymezuje terminologickým zakotvením. V teoretické části se zabýváme také vztahem delikvence mládeže se sociální pedagogikou. Na chování mládeže má určitý vliv trávení volného času. Pokud není volný čas mladistvých dostatečně a smysluplně využíván, dochází právě k delikventnímu jednání. Ať už je to způsobeno vlivem nudy a nicnedělání nebo připojením se k vrstevnické skupině, která jedince zapojí do procesu delikvence. Na to navazuje právě prevence, která by se měla šířit nejenom ve školských zařízeních, ale povědomí o ní by měla mít celá populace. Nesmírně důležitou součástí dané problematiky je práce sociálního pedagoga s mladistvým delikventem. Jednání a spolupráce s mladistvým delikventem je psychicky náročná práce a domníváme se, že ne každý se na takovou pracovní pozici cítí být připraven a plně kompetentní. Zde je třeba vysoká míra psychické odolnosti.

V praktické části jsme se zabývali názory veřejnosti Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky na motivy páchaní trestných činů mladistvých. Výzkumné šetření probíhalo

kvantitativně formou dotazníků. Dotazníky byly rozdány osobně široké veřejnosti v Pardubickém kraji a studentům sociální pedagogiky na UTB ve Zlíně. V bakalářské práci byly stanoveny čtyři hypotézy, kde jsme předpokládali rozdílnost názorů mezi veřejností Pardubického kraje a studentů sociální pedagogiky. V závěru nám vyšlo, že neexistují statisticky významné rozdíly mezi respondenty a studenty, tudíž jsme přijímali nulové hypotézy.

První hypotéza předpokládala, že existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů o ovlivňování úrovně mladistvého delikventa výchovným působením rodičů. Dospěli jsme k přijetí nulové hypotézy, tudíž neexistuje statisticky významný rozdíl v těchto názorech.

Druhá hypotéza předpokládala, že existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů na nejčastější druh delikventního jednání. Ani u této hypotézy jsme nezjistili rozdílnost názorů, tím pádem jsme přijmuli opět nulovou hypotézu.

Třetí hypotéza předpokládala, že existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů na prevenci delikventního jednání mladistvých. Opět došlo k potvrzení nulové hypotézy, tudíž názory obou respondentů se významně neliší.

Poslední hypotéza předpokládala, že existují rozdíly v názorech veřejnosti a studentů na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých. I u čtvrté hypotézy jsme přijali nulovou, tudíž neexistuje významný rozdíl v názorech studentů a veřejnosti.

Přínos bakalářské práce vidíme v tom, že by měla sloužit široké veřejnosti k přiblížení problematiky delikvence mladistvých, protože se neustále zvyšuje četnost páchání trestných činů mladistvých a především se snižuje věková hranice delikventů. Nejenom veřejnosti, ale i studentům může být přínosem jako podklad pro seznámení se s danou problematikou. Bakalářská práce měla i přínos pro mě. Seznámila jsem se s odbornou literaturou, která se danou problematikou zabývá, a dozvěděla jsem se nové poznatky. Díky výzkumu jsme zjistili, že neexistují významné rozdíly v názorech mezi veřejností a studenty na danou problematiku, než bylo předpokládáno před samotným výzkumem. Informovanost veřejnosti a studentů můžeme konstatovat, je na velmi podobné úrovni.

Doporučení pro praxi uvedme např. to, že bakalářská práce může sloužit jako podnět pro legislativu na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti mladistvých. Jak z našeho výzkumu vyplynulo, veřejnost i studenti se shodli na názoru, že by se tato hranice měla snížit z dosavadních 15- ti let minimálně na 13 let věku dítěte.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**PUBLIKACE**

- [1] DANEK, Ján, 2007. *Prevenia kriminality v prostredí detí a mládeže*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda. ISBN 978-80-89220-94-6.
- [2] DIANIŠKA, Gustáv a Tomáš STRÉMY, 2009. *Introduction to criminology*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-218-9.
- [3] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [4] KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ, 2005. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck. ISBN 8071798134.
- [5] MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál. ISBN 8071787477.
- [6] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ, 2003. *Mládež a delikvence*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771.
- [7] MATOUŠEK, Oldřich, 2008. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [8] MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002.
- [9] MÜHLPACHR, Pavel, 2008. *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4550-7.
- [10] NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL, 2004. *Kriminologie*. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-377-5.
- [11] NOVOTNÝ, Petr, 2006. *Epidemie delikvence*. Liberec: Dialog. ISBN 80-86761-45-2.
- [12] ONDREJKOVIČ, Peter, 2011. *Kriminológia: pre sociálnych pracovníkov a sociálnych pedagógov*. Vyd. 1. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-558-0042-4.
- [13] PORADA, Viktor, et al, 2007. NAZEV Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-042-0.
- [14] PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-3470-5.

- [15] SCHELLEOVÁ, Ilona, et al. *Právní postavení mladistvých*. 2004. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86432-82-3.
- [16] SVATOŠ, Roman, 2012. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-389-6.
- [17] SVOBODA, Mojmír, Marie VÁGNEROVÁ a Dana KREJČÍŘOVÁ. 2001. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál. ISBN 8071785458.
- [18] ZOUBKOVÁ, Ivana, 2011. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-312-4.
- [19] ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ISBN 978-80-7488-032-2.
- [20] ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ISBN 978-80-7488-032-2.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj. A jiné

Apod. A podobně

Např. Například

Tj. To jest

Tzv. Tak zvaný

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Rozdělení respondentů	39
Tabulka 2 Pohlaví	40
Tabulka 3 Věk	40
Tabulka 4 Věk	40
Tabulka 5 Ročník	41
Tabulka 6 Studium – sociální oblast	41
Tabulka 7 Ovlivňování úrovně mladistvého delikventa	42
Tabulka 8 Nejčastější faktory ovlivňující osobnost mladistvého delikventa	43
Tabulka 9 Nejméně ovlivňující faktory mladistvého delikventa	44
Tabulka 10 Nejčastější druhy delikventního jednání mladistvých	45
Tabulka 11 Trestný čin	47
Tabulka 12 Snížení delikvence mladistvých	51
Tabulka 13 Ovlivňování úrovně mladistvého delikventa	54
Tabulka 14 Rozdíly v názorech o ovlivňování úrovně mladistvého delikventa výchovným působením rodičů.	55
Tabulka 15 Nejčastější druh delikventního jednání	56
Tabulka 16 Rozdíly v názorech na nejčastější druh delikventního jednání	56
Tabulka 17 Prevence delikventního jednání	57
Tabulka 18 Rozdíly v názorech na prevenci delikventního jednání mladistvých.....	57
Tabulka 19 Snížení hranice trestní odpovědnosti	58
Tabulka 20 Rozdíly v názorech na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti	58

SEZNAM GRAFŮ

graf 1 Respondenti	39
graf 2 Setkal/ a jste se ve Vašem okolí s mladistvým delikventem	46
graf 3 Nejúčinnější forma prevence	48
graf 4 Největší vliv na snížení již nastále delikvence mladistvých.....	49
graf 5 Ovlivnění snížení delikvence mladistvých ve Vašem okolí	50
graf 6 Nejúčinnější opatření řešení delikvence mladistvých	51
graf 7 Přísnější tresty pro mladistvé delikventy.....	52
graf 8 Snížení hranice trestní odpovědnosti mladistvých.....	53
graf 9 Snížení hranice trestní odpovědnosti mladistvých.....	53

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Rešerše použité literatury

Příloha P II: Slovník pojmů

Příloha P III: Dotazník pro veřejnost

Příloha P IV: Dotazník pro studenty

PŘÍLOHA P I: REŠERŠE POUŽITÉ LITERATURY

DANEK, Ján, 2007. *Prevencia kriminality v prostredí detí a mládeže*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda. ISBN 978-80-89220-94-6.

V publikaci se seznámíme se základními pojmy v kriminologii. Jsou zde popsány teorie sociální deviace – pozitivní a dysfunkční účinky deviace. Publikace rozebírá normy, sociální kontrolu, teorie deviace a toleranční limity. Je zde také zmínka o prevenci kriminality.

DIANIŠKA, Gustáv a Tomáš STRÉMY, 2009. *Introduction to criminology*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-218-9.

Knih je napsána v anglickém jazyce, představuje úvod do kriminologie a seznamuje čtenáře se základními kriminologickými definicemi. Poukazuje na to, že kriminologie je interdisciplinární věda, která je nezávislá, a proto je nezbytné pochopit její místo a role v systému věd trestných činů.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

Tato publikace obsahuje základy kvantitativního výzkumu v pedagogice. Věnuje se základním fázím klasického pedagogického výzkumu. Dále vymezuje výhody a nevýhody kvantitativního přístupu. Zabývá se otázkami měření v pedagogickém výzkumu.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ, 2005. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck. ISBN 8071798134.

Publikace nás seznamuje se základy kriminologie a trestní politiky ve světle aktuální mezinárodní diskuse. V knize je řešena problematika nejvýznamnějších otázek současného kriminologického myšlení v globalizovaném světě, ale neopomíjí česká specifika. Jsou zde uvedeny metody, výzkumné techniky a nejdůležitější kriminologické teorie. Nezbytnou součástí je v publikaci řešena problematika kriminality mládeže, která je v knize přehledně a podrobně rozebrána.

MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.

V knize jsou popsány teoretické přístupy k adolescenci, procesy a změny v adolescenci. Zaměřuje se také na sociální a psychosociální charakteristiky českých adolescentů v evropském srovnání. Pozornost také věnuje současnému pohledu dnešní generaci dospívajících na počátku 21. století. Nejvíce přínosná pro nás byla kapitola, ve které je popsáno samotné delikventní chování a kriminalita mladistvých. Z této kapitoly jsme čerpali podstatné informace.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ, 2003. *Mládež a delikvence*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 80-7178-771.

V knize se nachází ucelený přehled problematiky mládež a delikvence. Publikace popisuje problematiku od historických základů problémové mládeže, přes rodinu, osobnost mladého pachatele, prevence rizikového chování až po způsoby intervence řešení dané problematiky. V této knize se také dočteme o motivaci a postoji odborného pracovníka k rizikové mládeži. Na konci publikace je obsažen přehledný slovníček pojmů.

MATOUŠEK, Oldřich, 2008. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.

Slovník sociální práce je přehledně rozdělen dle hesel a témat. V knize jsou srozumitelně vysvětleny všechny pojmy vztahující se k oblasti sociální práce a pojmy, které jsou propojeny s mladistvými delikventy.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002.

V publikaci se nachází základní informace o různých cílových skupinách, se kterými sociální pracovník pracuje. Seznamuje nás s různými druhy sociální práce v praxi a práci s konkrétními ohroženými skupinami. Stěžejní kapitola pro naší bakalářskou práci byla sociální práce s rizikovou mládeží.

MÜHLPACHR, Pavel, 2008. *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4550-7.

Základem publikace je situace člověka na počátku třetího tisíciletí, sociální deviací a patologickými normami a chování. Kniha podrobněji popisuje kriminalitu – specifické znaky trestné činnosti mládeže a kriminalitu mladistvých. Dále se věnuje novým formám kriminality.

NOVOTNÝ, Oto a Josef ZAPLETAL, 2004. *Kriminologie*. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-377-5.

Publikace se zabývá velkým množstvím současných kriminologických otázek, ať už významem věku a pohlaví pachatele, strukturou a stavem kriminality v ČR a vývojovými trendy. Řeší otázky legislativy a trestní politiky s významem kriminologie a pozornost věnuje obětem trestných činů. V publikaci jsou obsaženy metody a techniky kriminologického výzkumu. Autor neopomenul také prevenci kriminality. Publikace také čerpá ze zahraniční literatury.

NOVOTNÝ, Petr, 2006. *Epidemie delikvence*. Liberec: Dialog. ISBN 80-86761-45-2.

Publikace slouží jako zdroj nezbytných informací nejenom pro výchovné poradce, pedagogy, vychovatele, studenty, ale také přímo pro delikventy, aby měli šanci dohlédnout se k principům svého jednání. Zabývá se otázkou, co vede k nárůstu proviňování. Řeší problematiku nefunkční rodiny, protože právě ta může být další příčinou páchání trestného činu u dítěte. Publikace se věnuje typické anamnéze nezletilých a mladistvých provinilců a zabývá se převýchovou těchto provinilců.

ONDREJKOVIČ, Peter, 2011. *Kriminológia: pre sociálnych pracovníkov a sociálnych pedagógov*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-558-0042-4.

Kniha představuje teorie sociální deviace - pozitivní a dysfunkční účinky deviace. Zabývá se normami, sociální kontrolou a tolerančními limity. Podstatná část publikace je věnována základním pojmům v kriminologii a věnuje se samotné kriminalitě. Věnuje se sociální podmíněnosti kriminality a na konci publikace nás seznamuje s prevencí kriminality.

PORADA, Viktor, et al., 2007. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-042-0.

Publikace se zabývá kriminalistickou problematikou, kde rozebírá základní kriminologické otázky. V úvodu se věnuje obecným teoretickým otázkám metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Dále každá kapitola se věnuje konkrétně metodice vyšetřování trestného činu, jako jsou např. krádeže, podvody, vraždy, trestné činy páchané mladistvými, organizovaná kriminalita apod.

PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-3470-5.

V publikaci najdeme ucelený přehled problematiky, která se prolíná se sociální pedagogikou. Stěžejním této publikace je vliv prostředí a výchovy a výchovné vlivy jednotlivých sociálních prostředích. Jsou zde uvedeny činnosti, podle kterých se uskutečňuje sociálně – pedagogická praxe. Publikace nás seznamuje se současnými problémy rodin, školy, ale také s vlivem vrstevníků na děti a mládež.

SCHELLEOVÁ, Ilona, et al., *Právní postavení mladistvých*. 2004. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86432-82-3.

Publikace se zabývá celkovou problematikou kriminality mládeže. Seznamuje nás nejenom se základními pojmy, ale především čerpá z legislativ. Tato publikace nám překládá postavení mladistvých nejen z pohledu trestní odpovědnosti, ale i z pohledu pracovního, civilního hmotného a procesního práva. Přílohou publikace je zákon č. 218/ 2013 Sb. O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

SVOBODA, Mojmir, Marie VÁGNEROVÁ a Dana KREJČÍŘOVÁ. 2001. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál. ISBN 8071785458.

Knih je rozdělena na obecnou a speciální část. V první řadě popisuje širokou škálu metod, kde jsou jejich charakteristiky, psychometrické vlastnosti atd. Druhá část publikace nás seznamuje s postupy diagnostikování jednotlivých problémových oblastí. Publikace se také zabývá rozbořením motivace páchané trestné činnosti.

SVATOŠ, Roman, 2012. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-389-6.

Publikace srozumitelně přibližuje problematiku kriminologie nejenom studentům, ale také široké veřejnosti. Kniha nás seznamuje od základních pojmů kriminologie, přes pachatele trestných činů, druhů kriminality, prevenci kriminality až po kriminologické směry a školy. Autor věnuje jednu kapitolu výhradně kriminalitě mládeže, kde se zabývá právním zakotvením, základními pojmy, represivními a preventivními opatřeními a mnoho dalších nezbytných informací, které se pojí s mladistvými.

ZOUBKOVÁ, Ivana, 2011. *Kriminologický slovník*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-312-4.

Kriminologický slovník přehledně vysvětluje známé i méně známé pojmy týkající se kriminologie. Slovník čerpá ve velké míře z několika odborných publikací, až už zahraničních nebo českých. Je určen především pro odbornou veřejnost, ale samozřejmě i pro laickou veřejnost.

Legislativní zdroje

ČESKO. Zákon č. 218 ze dne 25. 6. 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: Sbíрка zákonů České republiky. ISBN 978-80-7488-032-2.

Zákon je zaměřen na trestnou činnost mládeže. Vysvětluje všechny pojmy a zásady vztahující se k dané problematice. Obsahuje šest částí týkající se trestné činnosti mladistvých.

ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. ISBN 978-80-7488-032-2.

Trestní zákoník nás obecně seznamuje s trestnou činností. Obsahuje nejenom podstatné pojmy k dané problematice, ale celkově vysvětluje okolnosti trestné činnosti.

PŘÍLOHA P II: SLOVNÍK POJMŮ

Trestný čin - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník § 13 uvádí: *Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti..* (ČESKO, 2009, s. 29) Činu, kterého se dopustí děti mladší patnácti let, se nazývá čin jinak trestný. Takovýto spáchaný čin je pro nedostatek věku pachatele trestně neodpovědný. (Zoubková, 2011, s. 37)

Mládež, děti a mladiství - Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se dle zákona č. 218/2003 Sb., § 2 **dítětem** rozumí: *Dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku.* (ČESKO, 2003, s. 1138) Matoušek uvádí, že za dítě je považován člověk již od narození do svých patnácti let, který nemá trestní odpovědnost. (Matoušek, 2003, s. 315)

Mladiství - Dle zákona č. 218/2003 Sb., § 2: *Mladistvým je ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku.* (ČESKO, 2003, s. 1138) Mladistvý je trestně odpovědná osoba, ale v potaz se bere věk, který je zohledněn při ukládání trestů. Pokud se jedná o trest odnětí svobody, je zde poloviční trestní sazba oproti dospělému pachateli. Během průběhu trestního řízení má mladistvý vždy stanoveného svého obhájce. (Matoušek, 2008., s. 105)

Mladý dospělý - Mezi mladé dospělé se řadí populace raně dospělých, tím se myslí léta od dosažení 18 let, bezprostředně následujících až do 24 let. Je to období, kdy končí adolescence a následuje věk sňateční. Jedinci postupně získávají své první sociální zkušenosti a začínají být ekonomicky aktivní. V tomto věku se kriminalita už podobá kriminalitě dospělých. U mladých dospělých není zcela vyvinutá sociální zralost, tudíž se preferují speciálně pedagogické prostředky ve vztahu k osobnosti pachatele a následně k posouzení spáchaného trestného činu. (Schelleová et al., 2004, s. 30)

Delikvence - Typy jednání porušující sociální normy, které jsou chráněné právními předpisy a to včetně přestupků. S tímto pojmem souvisí také delikventní chování, které je charakterizováno stejným způsobem. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 315) U delikvence

mládeže Matoušek uvádí, že v období dospívání velký počet mladistvých překročí hranice zákona. Většinou se nejedná o závažné následky. Ovšem uvádí, že zůstává menší počet mladistvých pachatelů, kteří se takového jednání dopouštějí pravidelně. Ve většině případů se jedná o skupinu. (Matoušek, 2008, s. 40-41)

Trestní odpovědnost - Zákon č. 218/2003 Sb., § 5 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů uvádí: *Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.* (ČESKO, 2003, s. 1139)

Provinění - Proviněním se rozumí trestný čin, který je spáchán mladistvým. (ČESKO, 2003, s. 1139)

Kriminalita - Soubor všech trestných činů definované zákonem, které jsou spáchané kýmkoli a to i osobou, která doposud není trestně odpovědná. (Matoušek, Kroftová, 2003, s. 316) Kriminalita představuje širší pojetí než trestný čin. Do kriminality spadá hrubé porušení občanského zákona, rodinných práv a jiných norem. (Dianiška, 2009, s. 9) Kriminalitu dělíme na latentní a zjevnou. Latentní znamená neohlášená a zjevná kriminalita je šetřena orgány činnými v trestním řízení. (Matoušek, 2008, s. 90)

Opatření ukládaná mladistvým - Účelem opatření, která jsou ukládaná mladistvým, je v první řadě vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého s ohledem na dosažený stupeň rozumového a mravního vývoje. Dále je důraz kladen na rodinnou situaci a prostředí, ve kterém žije, ochranu před škodlivými vlivy a snaha předcházet dalšímu provinění. Rozeznáváme tři druhy opatření, a to výchovné, ochranné a trestní opatření. (ČESKO, 2003, s. 1140 - 1141)

Výchovná omezení – soud může uložit mladistvému v přípravném řízení výchovné omezení, do kterých patří - aby nenavštěvoval určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí, nestýkal se s určitými osobami, nezdržoval se na určitém místě, nepřechovával předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění,

neužíval návykové látky, neúčastnil se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích, neměnil bez přechozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu, neměnil bez přechozího ohlášení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání.

Výchovná omezení musí být mladistvému uložena tak, aby mu nenarušovala jeho přípravu na budoucí povolání, co se týče plnění povinností, které souvisí se vzdělávacím programem školy nebo výkon zaměstnání. (ČESKO, 2003, s. 1119)

Práva mladistvého - Zákon č. 218/2003 Sb., § 42 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů uvádí: *Mladistvý má právo na zacházení, které musí být přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu.* Mladistvý ze zákona musí mít svého obhájce a to do dovršení osmnácti let věku:

- a) od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle zákona nebo provedeny úkony podle trestního řádu
- b) ve vykonávacím řízení, rozhoduje-li soud pro mládež ve veřejném zasedání
- c) v řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy řízení, rozhoduje-li soud pro mládež ve veřejném zasedání.

(ČESKO, 2003, s. 1155)

Preventivní opatření – Prevence je soubor takových opatření, kterými předcházíme sociálnímu selhání. Jedná se o taková selhání, která by ohrožovala základní hodnoty společnosti. Samotné opatření ukládá soud jako reakci na provinění mladistvého delikventa. (Matoušek, 2008, s. 127, 154) Prevenci rozdělujeme na primární, která je nejkomplicovanější v předcházení delikventnímu jednání mladistvých. Sekundární prevence je zaměřena na již vzniklý patologický jev. Poslední terciární prevence řeší velmi pokročilé delikventní jednání, kdy náprava v přirozeném prostředí jedince je nepravděpodobná a také pro společnost ohrožující. (Danek, 2007, s. 130-131)

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK PRO VEŘEJNOST

Dobrý den,

jmenuji se Kateřina Ježková a jsem studentkou 3. ročníku fakulty humanitních studií oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který bude součástí mé bakalářské práce na téma Motivy páchaní trestných činů mladistvých dle veřejnosti Pardubického kraje a studentů Sociální pedagogiky.

Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze k účelu výzkumné části mé bakalářské práce. U otázek, kde je na výběr pouze jedna možnost odpověďte zaškrtnutím.

Předem děkuji za ochotu a Váš čas, který jste mi věnovali.

Kateřina Ježková

1. Jaké je Vaše pohlaví?

muž

žena

2. Kolik je Vám let?.....

3. Studoval/a jste sociální pedagogiku nebo obor zaměřující se na sociální oblast?

ano

ne

4. Následující výroky zakroužkujte pomocí číselné škály dle souhlasu nebo nesouhlasu.
(1 a 5 = krajní body, 2 = spíše nesouhlasím, 3 = nevím, 4 = spíše souhlasím)

Charakterové vlastnosti jedince ovlivňují úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Přítomnost psychické poruchy ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Pohlaví jedince ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Výchovné působení rodičů ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Finanční situace rodiny ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Úplnost rodiny ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Vrstevnická skupina ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Média ovlivňují úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

5. Který z následujících faktorů dle Vašeho názoru **nejvíce** (záporně) ovlivňují osobnost mladistvého delikventa?

Do tabulky uveďte 3 faktory dle stupně (1=nejvíce).

- charakterové vlastnosti jedince
- přítomnost psychické poruchy
- inteligence jedince
- pohlaví jedince
- výchovné působení rodičů
- finanční situace rodiny
- úplnost rodiny
- vrstevnická skupina
- média
- jiné:.....

1.	2.	3.
----	----	----

6. Který z následujících faktorů dle Vašeho názoru **nejméně** (záporně) ovlivňují osobnost mladistvého delikventa?

Do tabulky uveďte 3 faktory dle stupně (1=nejméně).

- charakterové vlastnosti jedince
- přítomnost psychické poruchy
- inteligence jedince
- pohlaví jedince
- výchovné působení rodičů
- finanční situace rodiny
- úplnost rodiny
- vrstevnická skupina
- média
- jiné:.....

1.	2.	3.
----	----	----

7. Jaké druhy delikventního jednání u mladistvých považujete za **nejčastější**?

Do tabulky uveďte 3 druhy dle stupně závažnosti, které považujete za nejčastější.

- násilí proti jednotlivci či skupině
- opilství a výtržnictví
- neoprávněné užívání motorového vozidla
- krádeže
- vandalismus
- toxikomanie
- prostituce
- gamblerství
- zabití (ublížení s následkem smrti)
- jiné:.....

1.	2.	3.
----	----	----

8. Setkal/a jste se ve Vašem okolí s mladistvým delikventem?

- Ano, vím o takovém člověku.
- Ne, v mém okolí nikoho takového neznám.

9. Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku **ANO**, napište prosím, o jaký trestný čin se jednalo a jak na Vás mladistvý delikvent působil (zda byl klidný nebo se jednalo o problematického jedince).

.....

10. Jakou formu prevence vzniku delikventního jednání u mladistvých považujete za **nejúčinnější**?

Vyberte **1 možnost**.

- vliv rodiny
- vliv školy (například formou přednášek)
- vliv masmédií
- jiné: .....

11. Kdo/co má dle Vašeho názoru největší vliv na **snížení** již nastalé delikvence mladistvých?

Vyberte **1 možnost**.

- rodina
- škola
- média
- soudní stíhání
- jiné: .....

12. Myslíte si, že Vy sám/sama můžete nějak ovlivnit snížení delikvence mladistvých ve Vašem okolí?

- Ano, myslím si, že mohu přispět ke snížení delikvence mladistvých ve svém okolí.
- Nevím, nejsem si jistý/á.
- Ne, myslím si, že nemohu nijak ovlivnit snížení delikvence mladistvých ve svém okolí.

13. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a **ANO**, napište prosím, čím konkrétně byste mohl/a přispět ke snižování delikvence mladistvých ve Vašem okolí?

.....

14. Jaká opatření řešení delikvence mladistvých považujete za **nejúčinnější**?

Vyberte **1 možnost**.

- Náhrada škody
- Alternativní tresty
- Výchovný ústav
- Jiné: .....

15. Myslíte si, že by měly být zavedeny přísnější tresty pro mladistvé delikventy?

- Ano, myslím si, že je žádoucí zpřísnit postih malých delikventů.
- Nevím, nejsem si jistý/á.
- Ne, myslím si, že by tresty pro mladistvé neměly být zpřísněny.

16. Myslíte si, že by hranice trestní odpovědnosti mladistvých měla být snížena? (V ČR je dovršením 15. roku věku)

- Ano, myslím si, že by tato hranice měla být z důvodu nárůstu kriminality mladistvých snížena.
- Nevím, nejsem si jistý/á.
- Ne, myslím si, že tato hranice by neměla být snižována.

17. Pokud jste odpověděl/a **ANO**, na kolik let podle Vás by měla být hranice trestní odpovědnosti mladistvých snížena?

PŘÍLOHA P IV: DOTAZNÍK PRO STUDENTY

Milí studenti,

jmenuji se Kateřina Ježková a jsem studentkou 3. ročníku fakulty humanitních studií oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který bude součástí mé bakalářské práce na téma Motivy páchaní trestných činů mladistvých dle veřejnosti Pardubického kraje a studentů Sociální pedagogiky.

Dotazník je zcela anonymní a bude sloužit pouze k účelu výzkumné části mé bakalářské práce.

U otázek, kde je na výběr pouze jedna možnost odpovídejte zaškrtnutím.

Předem děkuji za ochotu a Váš čas, který jste mi věnovali.

Kateřina Ježková

1. Jaké je Vaše pohlaví?

muž

žena

2. Kolik je Vám let? .....

3. V jakém jste ročníku? .....

4. Následující výroky zakroužkujte pomocí číselné škály dle souhlasu nebo nesouhlasu.

(1 a 5 = krajní body, 2 = spíše nesouhlasím, 3 = nevím, 4 = spíše souhlasím)

Charakterové vlastnosti jedince ovlivňují úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Přítomnost psychické poruchy ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Pohlaví jedince ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Výchovné působení rodičů ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Finanční situace rodiny ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Úplnost rodiny ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Vrstevnická skupina ovlivňuje úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

Média ovlivňují úroveň inteligence mladistvého delikventa.

naprosto nesouhlasím 1 2 3 4 5 naprosto souhlasím

5. Který z následujících faktorů dle Vašeho názoru **nejvíce** (záporně) ovlivňují osobnost mladistvého delikventa?

Do tabulky uveďte 3 faktory dle stupně (1=nejvíce).

- charakterové vlastnosti jedince
- přítomnost psychické poruchy
- inteligence jedince
- pohlaví jedince
- výchovné působení rodičů
- finanční situace rodiny
- úplnost rodiny
- vrstevnická skupina
- média
- jiné:.....

1.	2.	3.
----	----	----

6. Který z následujících faktorů dle Vašeho názoru **nejméně** (záporně) ovlivňují osobnost mladistvého delikventa?

Do tabulky uveďte 3 faktory dle stupně (1=nejméně).

- charakterové vlastnosti jedince
- přítomnost psychické poruchy
- inteligence jedince
- pohlaví jedince
- výchovné působení rodičů
- finanční situace rodiny
- úplnost rodiny
- vrstevnická skupina
- média
- jiné:.....

1.	2.	3.
----	----	----

7. Jaké druhy delikventního jednání u mladistvých považujete za **nejčastější**?

Do tabulky uveďte 3 druhy dle stupně závažnosti, které považujete za nejčastější.

- násilí proti jednotlivci či skupině
- opilství a výtržnictví
- neoprávněné užívání motorového vozidla
- krádeže
- vandalismus
- toxikomanie
- prostituce
- gamblerství
- zabití (ublížení s následkem smrti)
- jiné:.....

1.	2.	3.
----	----	----

8. Setkal/a jste se ve Vašem okolí s mladistvým delikventem?

- Ano, vím o takovém člověku.
- Ne, v mém okolí nikoho takového neznám.

9. Pokud jste odpověděl/a na předchozí otázku **ANO**, napište prosím, o jaký trestný čin se jednalo a jak na Vás mladistvý delikvent působil (zda byl klidný nebo se jednalo o problematického jedince).

.....

10. Jakou formu prevence vzniku delikventního jednání u mladistvých považujete za **nejúčinnější**?

Vyberte **1 možnost**.

- vliv rodiny
- vliv školy (například formou přednášek)
- vliv masmédií
- jiné: .....

11. Kdo/co má dle Vašeho názoru největší vliv na **snížení** již nastalé delikvence mladistvých?

Vyberte **1 možnost**.

- rodina
- škola
- média
- soudní stíhání
- jiné: .....

12. Myslíte si, že Vy sám/sama můžete nějak ovlivnit snížení delikvence mladistvých ve Vašem okolí?

- Ano, myslím si, že mohu přispět ke snížení delikvence mladistvých ve svém okolí.
- Nevím, nejsem si jistý/á.
- Ne, myslím si, že nemohu nijak ovlivnit snížení delikvence mladistvých ve svém okolí.

13. Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a **ANO**, napište prosím, čím konkrétně byste mohl/a přispět ke snižování delikvence mladistvých ve Vašem okolí?

.....

14. Jaká opatření řešení delikvence mladistvých považujete za **nejúčinnější**?

Vyberte **1 možnost**.

- Náhrada škody
- Alternativní tresty
- Výchovný ústav
- Jiné: .....

15. Myslíte si, že by měly být zavedeny přísnější tresty pro mladistvé delikventy?

- Ano, myslím si, že je žádoucí zpřísnit postih malých delikventů.
- Nevím, nejsem si jistý/á.
- Ne, myslím si, že by tresty pro mladistvé neměly být zpřísněny.

16. Myslíte si, že by hranice trestní odpovědnosti mladistvých měla být snížena? (V ČR je dovršením 15. roku věku)

- Ano, myslím si, že by tato hranice měla být z důvodu nárůstu kriminality mladistvých snížena.
- Nevím, nejsem si jistý/á.
- Ne, myslím si, že tato hranice by neměla být snižována.

17. Pokud jste odpověděl/a **ANO**, na kolik let podle Vás by měla být hranice trestní odpovědnosti mladistvých snížena?